Navis. Mirabile gubernaculum est fides; quæ Ecclesiæ navem, per mare, & per terram, id est, per adversa, & prospera dirigit. Spes est anchora, velum charitas. S. Bonav. ser. 1. D. 4. Pent.

Panis, piscis, ovum. Luc. 11. Tria ista consideremus, nè fortè sint ibi illa tria, Fides, Spes, Charitas. Pone ergo tria: panem, pisces, ovum. Major horum panis: ideo panem bene intelligimus in his tribus Charitatem. Propterea pani lapidem opposuit. Luc. 11. quia duritia contraria est Charitati. Piscem fidem intelligimus. Dixit quidam sanctus, & nos dicere delectat: piscis bonus pia est fides; vivit inter fluctus; nec frangitur nec solvitur fluctibus - Opposuit autem Dominus serpentem pisci, diabolum fidei. Diabolus non corrumpat fidem, nè devoret piscem. Restat spes; quæ, quantùm mihi videtur, ovo comparatur. Spes enim nondum pervenit ad rem. Et ovum est aliquid, sed nondum est pullus. Spes est futurorum. Nihil ergo tam inimicum spei, quam retro respicere, id est, in eis rebus, quæ præterlabuntur, & intereunt, spem ponere. - Ovo tuo Scorpium time. Vide, quia de cauda percutit, quam retro habet. Nos ovum nostrum sub alis ipsius gallinæ (Christi) Matth. 23. ponamus. S. Aug. ser. 29. de Verb. Dom.

Principium, & finis Fidelium, est fides, spes, & charitas. S. Ephr. de timore DEI.

Serè tres. Fides, Spes, Charitas, tres feræ sunt missæ contra diabolum. Arnobius in ps. 147.

Tridens. Hæc est trinitas, Fides, Spes, Charitas; per quam velut per tridentem, reduxit (DEUS) de limo profundi ad emissam beatitudinem (hominem) S. Bernard. serm. inter parvos primo.

Vades. Tres vades sunt Ecclesiæ, Fides, Spes, Charitas. S. Ambr. l. 3. de Virgin.

Vincula sunt virtutes, Fides, Spes, Charitas. S. Thom. in ps. 2.

Via Domini istæ sunt, Fides, Spes, Charitas. Arnob. in conflictu cum Serapione de DEO trino, & uno.

Ordine perfectionis charitas præcedit fidem, & spem; eò quòd tàm fides, quàm spes, per charitatem formatur, & perfectionem virtutis acquirit. Sic enim charitas est mater omnium virtutum, radix, in quantum est omnium virtutum forma. S. Thom. 1. 2. q. 62. a. 4. c.

T I T U L U S III.

F I D E L E S.

Abel. Cain figura Judaici populi, Abel Christiani. S. Isid. c. 6. in Gen.

Acervus lapidum. Lapis, quem Jacob erexit. Genes. 31. typus Christi Acervus lapidum, multitudo Credentium est. S. Isid. c. 26. in Gen.

Apiculæ. O Christi apiculæ! Ità suos Christianos auditores compellat. S. Joan. Damascenor. 3. de Nat. B. V.

Bajuli botri. Num. 13. Duo bajuli, qui sub onere botri illius incedebant, populus est uterque. Prior Judaicus, & aversus. qui verò posterior veniebat, populi Gentium gerebat figuram: qui credens, & Christum ante oculos habens, semper eum portans videt. S. Isid. c. 11. in Num.

Capilli. Per capillos populi figurantur, qui eidem Ecclesiæ ornatum tribuunt. S. Gregor. in 4. Cant.

Carbones. Tob. 6. Flumen, in quo pisces sunt, significat Mundum; omnes pisces ejus, diversa genera hominum. Piscis ille magnus, gentem Judæorum; cor piscis, quasi membrum nobilissimum, & ex quo vita procedit, B. Virginem. Particula cordis significat Corpus Salvatoris de Virgine sumptum. Hoc debet super carbones poni, id est, Fidelibus, accensis igne amoris, donari. Tunc fumus ejus, id est, virtus spiritualis, fugat tentationes dæmonum. S. Thom. de Sacram. cap. 21. explicans illud de fugando dæmone. Tob. 6.

Cincinni sunt Fidelium collectiones. S. Isidor. in Cant.

Civitas. Non potest Civitas abscondi super montem posita: se scilicet montem; Fideles autem suos, in sui nominis gloria fundatos asserens civitatem. S. Isid. c. 1. in Jos.

Columbæ. Qui sunt isti - quasi columbæ ad fenestras à Is. 60. Referendum est ad Gentes, quæ ad fidem velociter conversæ sunt. S. Thom. in 60. Is.

Columnæ. Fideles Ecclesiæ dicuntur columnæ: quia debent esse recti, erecti, & fortes. Recti per fidem, erecti per spem, fortes per charitatem. S. Thom. in Prologo sup. ep. ad Ephes.

Comæ sponsi, sunt multitudines Fidelium. S. Thom. c. 5. in Cant. *Comæ capitis ejus*, id est, Christi, sunt Fideles, bonis cum moribus decorantes. S. Thom. de Sacr. c. 31.

David. Moraliter potest legi psalmus iste (tertius) in persona uniuscujusque Fidelis; qui à vitiis, & cupiditatibus impugnatur. Et secundùm hoc per David accipitur quilibet Fidelis; per Absolon vitia, & carnales concupiscentiæ. S. Thom. in ps. 3.

Dextera nos sumus; quia Christum colimus, qui in dextera Patris sedet; sinistra autem Judæi sunt, atque hæretici. Arnobius cap. 6. in Matth.

Dies. Lux. Justi, & Fideles, sunt lux, dies; peccatores autem nox, & tenebræ. *Fuistis aliquando tenebra, nunc autem lux in Domino*. Eph. 5. S. Isid. c. 2. in Gen.

Domus ps. 44. signant Fideles. - Eburneæ, frigidæ propter castitatem, candidæ propter puritatem. Sanct. Thom. in ps. 44.

Filii Apostolorum. Afferte Domino filios arietum, id est, agnos. Mysticè arietes, sunt principes gregis, id est, Apostoli: filii eorum sunt Fideles. S. Thom. in ps. 28.

Filii Sponsi. Sponsus Christus est: filii autem sponsi nos sumus. Arnobius c. 12. in Matth.

Frumentum. Electi sunt frumentum Dei, cœlestibus horreis recondendi. S. Thom. de Sacr. c. 10.

Galaad acervus testimonij interpretatur; qui bene convenit adunatæ multitudini Sanctorum. S. Isid. in Cant.

Grana. Sicut ex multis granis puris conficitur unus panis; sic ex multis Fidelibus puris, à culpa mortali mundis, & vinculo charitatis unitis, Ecclesiastica unitas consistit. S. Thom. de Sacr. c. 9.

Jacob typus Christianorum; Esau Judæorum. S. Isid. c. 23. in Gen.

Incus. Verus Christianus debet esse sicut incus in suis adversitatibus. S. Eph. tom. 1. de Fide.

Lapis. Quisquis perfectè credit, lapis est templi DEI; lapis est solerti apparatu lævigatus. S. Antiochus hom. 1. de Fide.

Luminaria. In Ecclesia sunt multi lucentes, sicut Fideles, & Sancti. Philipp. 2. *Inter quos lucetis sicut luminaria in Mundo, Verbum vitæ continentes*. S. Thom. in ps. 17.

Oculi ejus, id est, Fideles, in futurum sibi providentes: *sicut columbæ, quæ lacte sunt lotæ*. S. Thom. de Sacr. c. 31.

Oves suas in prato Scripturæ, gratiæ, & gloriæ, pascit - Propter tria dicuntur sancti oves. 1. Quia oves nemini injuriam faciunt. Quia mansuetè mala sufferunt - 3. Quia se, & sua, ad usum hominum tribuuntur. S. Thom. serm. 2. D. 2. Pasch. Figuraliter per oves. Gen. 29. justorum populi significabantur. Sanct. Isid. cap. 24. in Gen. Jacob tres virgas in alveis aquarum opposuit; ut earum contemplatione multiplicarentur ejus oves. Et Dominus noster in aqua baptismatis trium personarum nomina, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, populo Fideli proposuit: ut quisquis hoc pleno corde perspexerit, efficiatur ovis DEI. S. Isid. c. 25. in Gen.

Stellæ. Ostendit illi Stellas cœli, dicens: *sic faciam semen tuum*, id est, Christianam Gentem; cujus tu pater in fide subsistis. - Deinde monstravit ei arenam maris, & dixit: sic erit in multitudine semen tuum, hoc est, erit quidem copiosa gens Judæorum; sed sterilis, & infœcunda, manebit sicut arena. S. Isidor. cap. 12. in Gen. Ipsum (Christum) qui est verus Joseph, excellentia Sanctorum in solis nomine, & Ecclesiæ claritas sub imagine Lunæ, & omnium numerositas populorum, in figura Stellarum, adorant. S. Isidor. c. 30. in Gen.

Templum dicuntur Fideles propter devotionem; cœlum propter Sapientiam - Idem dicitur anima templum DEI: quia in templum DEUS adoratur; similiter in anima Fideli - Item quia eam DEUS sanctificat, & in eam descendit, sicut in templum. S. Thom. in ps. 10.

Vineæ florentes, id est, Evangelicus populus; seu vites florentes. S. Isid. in Cant.

Utres veteres, Judæos vocat; novus utres nuncupat Christianos. - Hi sunt apti, ut de prælo crucis accipiant vinum novum. S. Chrysol. serm. 31.

T I T U L U S IV.

F O R T I T U D O.

Adamus symbolum est fortitudinis, Ezechiel Adamas fuit. Sic ad eum DEUS Ezech. 3. *In adamantem dedi faciem tuam; nè timeas eos*. Lobb. q. 2. de S. Ursula. Fortitudo est similis petræ infrangibili, qualis est Adamas. S. Bonav. diet. sal. t. 5. c. 7.

Æs. In ære fortitudo exprimitur. Gosfridus Abbas Opusc. 7.

Arcus ejus, id est, fiducia, virtus, fuit firmata in DEO; & ideo dissoluta sunt vincula brachiorum, & manuum per manus potentes Jacob, id est, DEI; qui est potens protector, & defensor populi Jacob. S. Thom. c. 49. in Gen.

Armatura. Nota Philosophia contulit Boetio arma, non corporalia sed spiritualia: sicut sunt virtutes intellectuales; quas enumerat Aristoteles 6. Ethic. & sunt intellectus, sapientia, scientia, ars, & prudentia. Et similiter virtutes cardinales, quæ sunt quatuor: prudentia, justitia, temperantia, & fortitudo. S. Thom. in l. 1. Cons. Phil. prosam. 2.

Aurum

Aurum est symbolum fortitudinis. Lobb. in Glor. Patr. de S. Norb. q. unica §. 7.

Baculus. Fortitudo est quasi baculus. S. Bonav. diet. sal. t. 5. cap. 7.

Barba. In barba virtus ostenditur. S. Isidor. c. 16. in 1. Reg. 21.

Brachium. In brachio intelligitur fortitudo. S. Thom. ser. 1. in festo S. Lucæ.

Capilli. In capillis aliquando hominis fortitudo figuratur - Virtutes animæ - capillos capitis (Christus) appellavit. Gosfridus Abb. serm. 9. de S. Magdalena.

Indumento fortitudo indumentum ejus. Prov. 31.

Lorica. Fortitudo est lorica, quæ vetat ictum - Totus Mundus non vinceret unum hominem, in quo est fortitudo DEI: sicut patet, quòd puellæ virgines, puta Catharina, Cæcilia, &c. omnia tormentorum genera superabant. - Viri fortes mori possunt, vinci non possunt. S. Bonavent. diet. sal. tit. 5. cap. 7.

Miles egregius DEI fortitudo; accurrens per campum fiduciæ, extracto gladio lætitiæ. S. Bernardus Opusc. de fil. prod.

Os ossis. Virtutes sunt fortitudo hominis. Et ideo (David psal. 6.) dicit: *sana me Domine; quia ossa mea*, id est, fortitudo mea, animæ meæ scilicet virtus, & fortitudo, *turbata sunt*. S. Thom. in ps. 6.

Quadratus lapis. Lateres ceciderunt, id est, Reges Juda, qui erant infirmi. *Sed quadris lapidibus*, id est, fortibus regibus ex nobis *ædificamus* regnum. S. Thom. in 9. Is. Summus artifex DEUS lapides suos id est, electos, consuevit quadrare quadratura virtutum, scilicet prudentia, temperantia, fortitudine, & justitia. S. Bonav. diet. sal. t. 10. c. 9.

Virga est, quæ non incurvatur. S. Bonavent. diet. sal. tit. 5. cap. 6.

Vox Domini confringentis. ps. 28., signat donum fortitudinis. S. Thom., in ps. 28.

T I T U L U S V.

F R A G I L I T A S.

Calcaneus. Per calcaneum potest intelligi infirmitas carnis: quia quando homo deficit, calcaneus labitur. Et sic *iniquitas calcanei*, id est peccatum procedens ex infirmitate carnis, *circumdabit me*. Sanct. Thom. in ps. 48.

Capilli. In capillis fragiliores, in dentibus verò perfectiores; quique ad regendam Ecclesiam apti, designantur. S. Isid. in 1. Cant.

Lagena. Designatur itaque in tubis clamor prædicationum, in lampadibus claritas miraculorum, in lagenis fragilitas corporum. S. Isid. c. 5. in Judic.

Testa. Vasa testea, poculum fragilem, & vilem signant. S. Thom. in 4. Thren.

Venter Dilecti fragilitatem Humanitatis ejus designat. S. Isid. in Cant.

Umbilicus, id est, fragilitas infirmitatis nostræ. S. Isid. in Cant.

T I T U L U S VI.

S. FRANCISCUS. SERAPHICUS.

Æmulator Christi. Hic ut virtutum Christi fuit æmulator, sic & miraculorum. Lobbetius ibid. q. 1. Sanct. Franc. §. 6.

Amicus Christi. Christus D. de S. Francisco ad S. Brigittam, Revel. extravag. c. 90. sic ait: Franciscus, amicus meus, fuit quasi lapis ignitus: quia habuit me in se, qui sum ignis.

Angelus. S. Franciscus est alter Angelus *ascendens ab ortu solis habens signum DEI vivi*. Stigmata Christi. Lobb. in Glor. Patr. de S. Francisco Ass. in procem. SS. Dominicus, & Franciscus, fuerunt velut duo illi Angeli; qui justum Loth, familiamque ejus liberarunt. Hi *duo luminaria magna*. Gen. 1. hi duæ tubæ veri Moysis. Num. 10. hi duo ubera Sponsæ. Cant. 4. hi duo filii olei. Zach. 4. hi duæ columnæ, Joachim, & Booz 3. Reg. 7. hi denique fuerunt velut duæ illæ nubes, quæ armatas Israelis copias comitabantur. Verè enim & Dominicus, & Franciscus, miseris mortalibus fuerunt, quod diei nubes: quæ à Sapiente c. 10. dicuntur, & sunt *velamentum diei*. Quia, ut inquit Interpres noster, Solem exhibent sine læsura, id est, innocuum. Lobbetius. ib. §. 4.

Apostolicus Vir est Franciscus. Id. §. 5.

Arx clementiæ, sunt Dominicus, & Franciscus. Lobb. ib. §. 4.

Columna. S. Franciscus est opulentus animarum mercator, Ecclesiæ columna, & jam prope labentis sustentaculum. Id. ib. §. 3.

Dux. Novus miles, & novus dux. Idem ibid. §. 5.

Funiculus. Abbas Joachim, qui septuaginta annis antè mortuus, quàm vivere incepit Dominicus; præsignavit SS. Dominicum, & Franciscum, illo Zachariæ vaticinio c. 11. *& assumpsi mihi duas virgas; unam vocavi decorem, alteram funiculum; & pavi gregem*. Virgam decorem, dixit significare Dominicum; Virgam funiculum, qui signum est vitæ austeræ, Franciscum. Id. ib. §. 1.

Lumen. Benedictum, & Franciscum, Italiæ lumina, appellat. Lob. in Procem. Glor. Patr.

Palma. Innocentius P. 3. in somno vidit, ad suos pedes putrescere palmam, & mox arborem pulcherimam assurgere: auditque, ea designari S. Franciscum. Id. ib. §. 3.

Salvator. Franciscus alter à Christo Mundi Salvator, & dici, & esse potuit. Id. §. 3.

Sidus. Dominicus, & Franciscus, ceu gemina Ecclesiæ sidera. Id. q. unica mor. de S. Dominico. §. 3.

Stella S. Franciscus Seraphicus, est *quasi Stella matutina in medio nebulæ; ac quasi luna perfecta in diebus suis; & sicut Sol in Ecclesia DEI fulgens*. Hoc effatum fuit Gregorii P. IX. in Bulla Solen. Canon. S. Francis. Seraph. Lobb. in Procem. Anima S. Francisci visa est à F. Jacobo à Laude instar Stellæ fulgidæ ad cœlos migrare. Vvadingus tom. 1. a. Min. 19. Lobb. q. 1. de S. Franc. q. 4.

Vexillifer Christi. Franciscus est JESU Christi vexillifer. Sic eum apellavit. S. Bernardinus Senensis apud Lobb. q. 1. de S. Franc. §. 2.

T I T U L U S VI.

S. FRANCISCUS. DE PAULA.

Æmulus DEI Creatoris sui. Lob. q. 2. de S. Franc. de Paula §. 2.

Angelus. S. Franciscum de Paula Sixtus P. IV. semper ut Angelus DEI suspiciebat. Idem de S. Franc. Paul in Procemio. Minimi, & Francisci filii, sunt Angeli terrestres, cœli Nuntii, Ecclesiæque minores Intelligentiæ. Lobb. ib. q. 2. p. 2. §. 1.

Doctor Sacer, Id. ib. §. 2.

Heros magnus. Lobb. §. 3.

Ignis domitor præcelsus Franciscus, & flammarum victor. Id. q. 2. §. 2. S. Franciscus ignis est. Id. ib. §. 1.

Magnus DEO. Id. ib. q. 1. §. 2.

Samuelis parvi æmulus. Id. q. 1. §. 2.

Sol. Facies Francisci fulgebat ut Sol: ejus cella cœlum erat: adeò frequentabatur ab Angelis; adeò ibi sæpe Angelorum concentus audiebatur. - Fuit verè sui dominus; & verè domitor carnis suæ. - Corpus S. Francisci erat hospitium magnæ mentis, & ferax virtutum omnium officina. Id. ib. q. 2. p. 2. §. 2.

Thaumaturgus ævi sui. Id. ib.

TIT U.

G.

TITULUS I.

GAUDIUM.

Aqua. Nota super illo verbo: *ponam flumina*. Quia est multiplex aqua Prima, effusæ lacrymæ. Jer. 10. *Quis dabit capiti meo, &c.* Secunda, baptismalis munditiæ. Joan. 3. *Nisi quis renatus, &c.* Tertia, spiritualis gratiæ. Joan. 7. *Qui in me credit, &c.* Quarta, Divinæ Sapientiæ. Eccl. 24. *Ego sapientia effudi flumina*. Quinta, internæ lætitiæ. S. Thom. in 42. Is.

Fercula in vita æterna, sunt gaudia. - Per cœnam istam. Luc. 14. sicut dicunt sancti, intelligitur beatitudo cœlestis. Fercula. S. Thom. ser. 2. D. 2. Pent.

Fluvius. Agrum quartum, id est, paradisum colit quatuor modis. 4. fluminibus gaudiorum irrigando. S. Thom. ser. 1. in festo S. Marci.

Nomen JESU est gaudium, jubilus melos. S. Thom. ser. 2. in festo Circumc. Domini.

Oleum. *Impinguasti oleo*, id est, lætitia, mentem meam. S. Thom. in ps. 22.

Regnum DEI non est esca, & potus; sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto. S. Thom. in ps. 4.

Torrens. *Inebriantur* sancti torrente felicis delectationis. Psalm. 34. *Inebriabuntur, &c.* Sanct. Thom. in 28. Is.

TITULUS II.

GENTILIS POPULUS.

IN *Agro duo*. Per Agrum assignatur Mundus- per duos homines, populus Fidelium, & Infidelium. De istis *unus assumetur*, scilicet populus Fidelium; *alter relinquetur*, scilicet Infidelium. S. Thom. in 24. Matth. in fine.

Aqua. Mysticè loquitur sic: *sonuerunt montes*, id est, Apostoli, qui montes dicuntur: *turbata sunt aqua*, populi Gentilium ad sonum montium, id est, ad prædicationem Apostolorum. Aquæ signant sapientiam; quasi dicat: aquæ id est, prophetiæ Gentilium sunt turbatæ. S. Thom. in ps. 45.

Aqua salva homines Infideles. S. Isid. c. 2. in Gen.

Aquilo. Mons Sion *latera Aquilonis*; id est, deposita in latere montis Sion ad Aquilonem. Sion signat Judæos, Aquilo verò signat Gentiles idolatras. Hæc ergo civitas est composita ex Judæis, & Gentilibus. S. Thom. in ps. 47.

Asina. Quæ est hæc asina, nisi bruta Gentilitas. S. Isidorus c. 23. in Num.

Asinæ pullus. Marci 11. signat Gentilem populum. S. Hieron. & V. Beda, apud S. Thom. in Cat. sup. 11. Marci.

Asinus. Asini, quos secum fratres Joseph duxerunt, significant Gentiles laboriosos, & utiles. S. Isid. c. 30. in Gen. In bovis nomine populus ex circumcisione positus sub jugo Legis accipitur: in asino autem populus Gentium. S. Isid. cap. 6. in Deut. Bos, & asinus; Fidelis, & Infidelis. S. Thomas in 11. Apoc.

Bajuli botri. Duo populi bajuli, qui sub onere botri illius incedebant, populus est uterque, Prior Judaicus, & aversus. Qui verò posterior veniebat populi Gentium gerebat figuram: qui credens, & Christum ante oculos habens, semper eum portans videt. S. Isid. c. 11. in Num.

Bestia agri. Glorificabit me bestia agri, id est Gentilis bestialiter vivens, conversus ad Christum, vel videns, quomodo Judæos liberat. S. Thom. in 43. Is.

Camelus nos fuimus; qui nihil rectum in nobis habuimus, qui nunc sarcinam peccatorum exposuimus, & per foramen acus introivimus, hoc est, per arctam, & angustam viam. Arnobius c. 19. in Matth.

Cæci vocat Gentiles Christus. Theophylactus apud S. Tho. in Cat. sup. 7. Marci.

Cæcus. Educam cæcos, id est, Gentiles *in viam*, id est, Christum. S. Thom. in 42. Is. Dæmonium habens cœcus, & mutus. Matth. 9. indicat eos, qui ex idololatria Gentium ad fidem Dominicam convertuntur. S. Isid. in Allegor. Cœcum, quòd dixit; genus hominum Gentilium demonstrat: filoem autem *fontem luminis* interpretantur; qui est baptisma. Arnobius sup. 9. Joan.

Circa viam. Via Christus est. Marci 4. Infideles autem sunt circa viam, id est, Christum. Theophylactus apud S. Thom. in Cat. sup. 4. Marci.

Columbæ. *Qui sunt isti & quasi columbæ ad fenestras suas?* Is. 60. Referendum est ad Gentes, quæ ad fidem velociter conversæ sunt. S. Thom. in Is. 60.

Dæmoniacus, Matth. 8. significat Gentilem populum multorum cultibus dæmoniorum obnoxium. S. Isidor. in Allegor. Hic dæmoniacus. Marci 5. desperatissimus Gentium populus est: nec lege naturæ; nec DEI, nec humano timore, alligatus. S. Hieronym. apud S. Thom. in Cat. sup. 5. Marci. Mysticè mulier Gentilis, Marci 7. quæ pro filia rogat, est Mater nostra Romana Ecclesia: nata ejus dæmoniaca, barbarica, & Occidentalis natio. S. Hieron. apud S. Thom. in Cat. sup. 7. Marci. Ille juvenis, qui à dæmonio jam in ignem, jam in aquam, conjectus fuit, significat Gentilem populum. Sanct. Hieron. apud S. Thom. in Cat. sup. 9. Marci.

Dromedarii. In quibus (camelis) mysticè divites ad fidem conversi; qui & onus divitiarum projecerunt, gibbum peccati. Dromedarii, animal camelo minus, sed velocius; in quo Gentes ad fidem velociter conversæ. S. Thom. in 60. Is.

Femur. Duorum concordia populorum - in junctura femorum designatur. S. Isid. in Cant.

Feræ sunt Gentes vitam appetentes æternam. S. Isid. c. 3. in Gen. Feræ, id est, Infideles; jumenta, id est, Fideles - omnia mea sunt. S. Thom. in ps. 49.

Hyems. Hyemis, & imbris nomine, asperitas Infidelium exprimitur; quæ totum Mundum tenebat usque ad adventum Domini. S. Thom. in 2. Cant.

Idola diaboli sunt præcipuè Infideles. Goffridus Abb. ser. 4. de Nat. Dom.

Lapides. Lapides, quos dixit, Judæi intelliguntur. - de quibus filios Abrahæ resuscitavit, hoc est, Apostolos. Sive gentium duritiam (lapides significant) de quibus Martyres coronavit. Arnobius c. 2. in Luc.

Mendicus ulcerosus demonstrat Gentilem populum confessionibus peccatorum humiliatum. Luc. 16. Sanct. Isid. in Allegor.

Pagani. Commoremur in villis, hoc est, ipsis quoque Paganis Fidem annuntiemus. Nemo nectit paganos à villa dictos: quia παγὸς Græcè, villa Latinè. Inde pagani dicti: quia longè sunt à civitate DEI. S. Tho. c. 7. in Cant.

Pallium Gentes sunt. S. Isid. c. 30. in Gen.

Pisces. Apostoli per rete sanctæ prædicationis, pisces; id est, homines de profundo pelagi, id est, infidelitatis, ad lucem Fidei traxerunt. Remigius Altisiodorensis apud S. Thom in Cat. aur. sup. 1. Marci.

Pullus, de quo Gen. 49. est Gentilis populus ad Christum conversus; vinea est Ecclesia; asina est Synagoga. S. Tho. c. 49. in Gen.

Quatuor millia. Matth. 15. Sicut illa turba quam priùs pavit, Judaicæ convenit Credentium plebi; ità hæc populo Gentium comparatur. Quòd verò quatuor millia virorum congregantur; multitudo innumerabilium ex quatuor orbis partibus intelligitur. S. Hilarius Pictav. apud S. Thom. in Cat. sup. 15. Matth.

Simon leprosus, Gentilis est populus; qui est à Redemptore mundatus. Matth. 26. S. Isid. in Alleg. Simon leprosus Mundum infidelem primò, & postea Fidelem significat. S. Tho. in Cat. sup. 14. Marci.

Sylva Gentilitas comparatur. Proclus Archi-Ep. Const. or. de S. Andrea Ap.

Tenebræ. Fidem ponimus primum diem; quo Fideles ab Infidelibus, quasi lux à tenebris separantur. S. Bernard. Opusc. de Char.

Ubera duo. duo sunt populi; ex circumcisione venientes, & Gentilitate. S. Isid. in 1. Cant.

Uxores Gedeon. Gedeon, ut superiùs dictum est, Domini typum tenebat; plurimæ uxores ejus, multæ sunt nationes; quæ per Fidem Christo adhæserunt. Sanct. Isidor. c. 3. in Judic.

Zachæus Gentilis est populus, gratia meritorum pusillus. Luc. 19. S. Isid. in Allegor.

TITU-

TITULUS III.

GLORIA VANA.

ÆRUGO. Sicut vermis ligna corrodit, & ærugo ferrum; ità vana gloria nutrientem se perdit animam. S. Chrysost. hom. 29. in Joann. apud Sanct. Thom. in Cat. sup. 3. Joan.

Arbor juxta viam fructus ad maturitatem non perducit: sic homo qui omnia facit ad aspectum, qui juxta Mundum vivit, nequit in suis actibus justitiam tenere. S. Chrysost. apud S. Bonav. ser. 3. D. 7. Pent.

Basiliscus est vana gloria: prævisa non nocet. non prævisa nocet. P. Alphons. Rodericius p. 1. tr. 3. c. 6. ex S. Bernardi ser. 14. in ps. qui habitat.

Canales sunt inanis gloriæ cupidi: vix enim bonum aliquod recipiunt, & statim per jactantiam effundunt. Contrarii sunt sicut conchæ; quæ non nisi repletæ aquas fundunt. S. Bernard. ser. 18. in Cant.

Fundamenta montium. Quidam sunt magni, & hi dicuntur montes; id est, superbientes in sæculo. - Montium fundamenta sunt illa, in quibus firmantur, scilicet divitiæ, potestates, & honores. ps. 45. Transferuntur montes in cor maris. Sanct. Thom. in ps. 17.

Fur, est diabolus: inanis gloria mercedem tollendo. Sanct. Thom. ser. in festo S. Georgii. Fures sunt laudes hominum. S. Tho. ser. 2. in Septuag. Quicumque laudari cupit per id, quod tuum (DEUS) donum est, hic fur, & latro est; dæmoni similis; qui tuam furari gloriam voluit. Sanct. Aug. cap. 13. Soliloq.

Glacies. Honor terrenus spumæ, aquæ glaciali, vel fumo, seu somno, comparatur. S. Hieronymus apud S. Thom in Cat. sup. 1. Marci.

Hostis. S. Basilius in Constit. Monast. cap. 11. eam piratæ assimilat, in insidiis clanculò latenti? Dulcem spiritualium expoliatricem, jucundum animarum nostrarum hostem. - Est Infernalis deprædatrix.

Luxuria spiritualis, vana gloria à Sanctis Patribus appellatur Rodericus p. 1. t. 3. c. 5. Inanis gloriæ servus fornicario non minor est. S. Chrysost. apud S. Thom. in Cat. sup. 3. Joan.

Mercator. Vendunt oves, qui Humanæ gratia laudis opera pietatis exercent. S. Tho. in Cat. sup. 2. Joan.

Pulviculus est, & exiguus, & subtilis, & exiguus; sed sublimatus. Id. ib. c. 3.

Sagittæ hæc vana gloria est. S. Bernard. serm. 6. sup. ps. qui habitat.

Semina sunt orationes, eleemosynæ, jejunia, peregrinationes, & his similia: sed hæc seminantur juxta viam, quando fiunt pro apparentia. S. Bonav. ser. 2. D. Sexag.

Tempestas. Eam sancti non inscitè vocant tempestatem in portu: alii verò eam assimilant terebræ navim mercibus onustam perforanti, & mergenti. Id. ib.

Telum diaboli, vana gloria est, quod nobis intentat diabolus. Roderic. ib. c. 4.

Ventus. Pauxillum venti, & vanitatis, hominum de nobis opinio, & æstimatio est. Rodericius cit.

TITULUS IV.

GRATIA DEI.

ADAMAS. Adamante solidiores DEI gratia nos efficit; &, si volumus, omnino inexpugnabiles. Itaque sicut qui adamantem tundit, nihil adamanti nocet, sed seipsum fatigat, & robur suum imminuit; & qui contra stimulos calcitrat; suos pedes cruentat: in hunc modum res se habent nostræ cum salutis nostræ adversario; si armis, quæ nobis Spiritus Sancti gratia exhibet, - nos muniamus. S. Chrysost. hom. 4. in Gen. Est sicut adamas: adamas reddit hominem gratiosum. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1.

Angelus quandoque significat gratiam, & virtutem DEI. Angelum itaque DEUS mittit, quando gratiam homini infundit. *Angelus descendit in fornacem*, Dan. 3. id est, gratia. S. Bonav. Opusc. hier. Eccl. p. 1. c. 1. Gratiam dilectionis, seu charitatem signat Seraphim, Sapientiæ Cherubim; contemplationis gratiam, id est, gustum, & spiritualem delectationem, Throni; Dominationes regiminis gratiam humilitatis ad obediendum Principatus; Potestates gratiam patientiæ, & longanimitatis; Virtutes pudicitiæ, castitatis; Archangeli gratiam eloquentiæ ad docendum; Angeli gratiam misericordiæ, & pietatis. Hi omnes, gratias suas, & ministeria, nobis communicant. Idem ibid.

Aqua hæc Ezech. 47. est gratia Spiritus S. in qua incipientes minùs profundè, proficientes profundiùs, perfecti profundissimè sunt. S. Bonav. serm. 4. D. 2. Pasch. De petra aquam, Num. 26. oleum, Job 29. ignem, Judic. 6. mel. Ps. 80. 17. legimus ministrata; quibus Spiritus sanctus significatur. (qui à Christo petra post hujus ascensionem missus est in hunc Mundum.) Qui per effectum gratiæ, aqua est incipientibus, oleum proficientibus, ignis consumantibus, mel regnantibus. S. Bonav. ser. 4. in Pent. Aqua utique est gratia Spiritus sancti in justificatione (quia lavat à peccatis) oleum in devotione, ignis in dilectione, mel in fruitione. Idem ibid. Aqua refectionis, hoc est, Divina gratia. S. Joan. Damasc. or. 1. de dormit. B. V. Gratiam Spiritus sancti dixit aquam vivam, id est, vivificativam, refrigerativam, & motivam. Theophylactus apud Sanct. Thom. in Cat. sup. 3. Joan. Spiritus Sancti gratiam Scriptura quandoque ignem, quandoque aquam vocat: ostendens, quoniam non substantiæ sunt hæc nomina repræsentativa, sed actionis. Per ignis quidem appellationem, creativam, & causale gratiæ, & consumptivum peccatorum, animaticè insinuat; per aquam verò, nuncupationem, purgamentum; quæ ex spiritu, & multum refrigerium, mentibus eum recipientibus ostendit. Sanct. Chrysost. apud Sanct. Thom. in Cat. sup. 4. Joan.

Arca gloriæ est gratia DEI. S. Vinc. Ferr. ser. 2. Dom. 12. Pent.

Columba gratiam DEI significat. S. Aug. apud S. Thom. in Cat. sup. 1. Joan.

Crine Nazaræi gratia Spiritus significatur. S. Isid. cap. 8. in Judic.

Cyprus, & manna, unam habent significationem: significat enim cœlestem gratiam, tanquam manna de cœlis veniens. S. Thom. in 3. Cant.

Dies gratiam significat. S. Thom. ser. 2. in Nat. Dom. Nota super illud: *ecce dies veniunt, &c.* quia tempus gratiæ dicitur dies propter luminis apparitionem Roman. 13. *Nox præcessit, dies autem appropinquavit, &c.* Propter Solis calorem. 2. Reg. 11. *Cras erit vobis salus, &c.* Propter itineris securitatem. Joan. 11. *Si quis ambulaverit in die, &c.* Propter vigilantiam, & sobrietatem. 1. Thess. 5. *Qui enim dormiunt, nocte dormiunt, &c.* S. Thom. in 23. Jerem. Facta die nihil tale fieret: sed omnia, qualia sunt, apparent; quod & in anima nostra contingit. Postquam enim gratia veniens mente tenebras expulit; rerum veritatem discimus: & nobis fiunt despicabiles res priùs tremendæ: nec enim ampliùs mortem timemus. S. Chrysost. hom. 21. ad Pop.

Drachma. Mulier Evangelica, Luc. 15. id est, anima devota, accendit lucernam, & invenit drachmam. Drachma verò est gratia Divina. S. Bonav. diet. sal. t. 2. cap. 5.

Equus animæ est gratia DEI. S. Vinc. Ferr ser. 11. de Pace.

Facies. Abscondam faciem meam, id est, subtraham gratiam. S. Thom. Opusc. de Sacram. c. 2.

Humilitas, gratiæ vas. Balsamum est purissimum, & solidissimum vas requirit. Et quid tam purum, quidve tam solidum, quàm humilitas cordis? Meritò perinde *humilibus dat gratiam*. S. Bern. ser. 3. de Annunt. B. V.

Incaustum. Calamus non scribit, nisi habeat incaustum in se: sic nec Scriptura scribit virtutes in anima, nisi adiungatur ei gratia. Item de bona litera non laudatur calamus, sed manus: sic de bona prædicatione Scripturæ non est laudandus prædicator, sed Spiritus Sanctus. Sanct. Thom. in 11. Apoc.

Lactis nomine DEI gratia intelligitur. S. Thom. cap. 5. in Cant.

Lux, Venit lux, & *refulsit in habitaculo carceris* (ubi erat Petrus) sic oportet primò, quòd radius luminis Divini, seu Divinæ gratiæ, illuminet. S. Vinc. Ferr. serm. de S. Petro ad Vinc. Bona opera, dona DEI; & ipsi Sancti sunt decor domus DEI, in quanto relucet in eis gratia Divina; quæ pulchrificat sicut lux; sicut dicit S. Ambrosius: quia sine luce omnia sunt turpia. S. Tho. in ps. 25.

Magistra est veritatis, doctrix disciplinæ, lumen cordis, solamen pressuræ, fugatrix tristitiæ, ablatrix timoris, nutrix devotionis, productrix lacrymarum. Quid sum sine ea, nisi aridum signum? Tho. Kemp. l. 3. c. 3.

Nuntius DEI, est gratia DEI. S. Thom. in 4. Apoc.

Oleum. Sicut lucerna corporis oculus, ità lucerna animæ mens est, in qua nisi oleum gratiæ suæ Christus infuderit, penitus lumen habere non poterit. Arnobius in ps. 17. Oleum spiritualem gratiam, lampades vigilantiam significant. Arnob. cap. 27. in Matth. Oleum gratiam Spiritus Sancti ostendit. S. Isid. cap. 44. in Exod. S. Thom. in ps. 22. Oleum figurat gratiam Christi, sal scientiam. S. Thom. 1. 2. quæst. 102. art. 3. ad 13.

Oliva. Gratiam Spiritus Sancti significat. S. Isid. c. 6. in Judic.

Paradisus, est Spiritus S. gratia. Gratia quasi paradisus in benedictionibus. Eccl. 40. S. Bonav. ser. 3. D. 3. Epiph.

Participatio Divinæ naturæ. Gratia nihil aliud est, quàm quædam participatio Divinæ naturæ; quæ excedit omnem aliam naturam. Et ideo impossibile est, quòd aliqua creatura gratiam causet. S. Thom. 1. 2. q. 112. a. 1. c. & q. 110. a. 4. c. & alibi.

Pluvia. Multò congruentiùs intelligitur ipsa gratia, pluvia voluntaria: quia nullis, præcedentibus operum meritis, gratis

tis datur. S. Aug. in pſ. 67. Gratia pluvia eſt. S. Auguſt. ſerm. 2. de Verb. Apoc. Si ſiccitas unius anni fieret, ardentiſſimè pluviam peteres. Modò ſiccitas tibi fuit viginti. vel triginta annis; & pluviam gratiarum S. Spiritus non petis. S. Bonav. ſer. 3. Rogat.

Poculum inebrians, pſal. 22., abundans eſt gratia Spiritus Sancti quæ optimè poculum dicitur: quia ejus plenitudine electorum corda in momento inebriantur. S. Greg. l. 3. c. in 1. Reg.

Puteus. Lapis puteo ſuperpoſitus figuram Domini præferebat; puteus gratiam Spiritus Sancti. Sanct. Iſid. cap. 24. in Gen.

Radix vitæ ſpiritualis eſt hominis, gratia Spiritus Sancti, quæ videri non poteſt. S. Vinc. Ferr. ſer. 6. D. 9. Pent.

Renovatio juventutis. Antè arida erat (virga Aaron) poſtea refloruit. Et tu aridus eras; & cœpiſti in irriguo reflorescere. Arueras peccatis, ſed fructum jam afferre cœpiſti, plantatus ſecus decurſus aquarum - Depoſuiſti peccatorum ſenectutem, ſumpſiſti gratiæ juventutem. S. Ambr. l. 4. de Sacr. cap. 2.

Ros. Per lumen Sapientia, rorem gratia: pulverem vanitas, indicatur. Sanct. Bonav. diet. ſal. tit. 1. cap. 3. Ruperto gratia, cœli ros eſt. Lobb. q. 2. p. 2. de S. Franc. de Paula.

Sagitta. Retribuens ſcutum cordis, ſcilicet duritiam, ut non penetrent ſagittæ gratiæ tuæ in gladio verbi tui. S. Thom. in 3. Thr.

Septem gratiam ſignat. S. Aug. in pſ. 149.

Sors. Quare ſortis nomine appellat gratiam DEI? (David pſ. 30.) quia in ſorte non eſt electio, ſed voluntas DEI. S. Aug. expoſ. 2. in pſ. 149.

Sputum gratiam Spiritus Sancti deſignat. V. Beda apud. S. Thom. in Cat. ſup. 8. Marci.

Stella. Sciendum, quòd gratia DEI dicitur Stella; per Stellam Regum ſignificata. Ratio; quia, ſicut illa Stella dirigebat, & ducebat Reges ad Chriſtum in Judæam; ſic gratia DEI, &c. Vincent. Ferr. ſer. 1. in Epiph. Dom.

Ubera ſunt, ipſa gratia, qua ſalvamur. S. Thom. in 1. Cant.

Vinum. Si non abiero, Paraclitus, &c. Joan. 16. Act. aliquis diceret: ſi non abiero in cellarium, non habebitis vinum: gratia enim Spiritus Sancti vinum eſt. Act. 2. *Muſto plani ſunt iſti*. B. Bonav. ſer. 3. in Aſcenſ. Dom.

Vita. Mors eſt privatio vitæ. Mors ergo quantò meliori (vita) privat, tantò eſt pejor. Privat autem ſpiritualis mors animam vita gratiæ, quæ eſt optima: quia eſt per DEUM. S. Thom. in pſ. 33.

TITULUS V.

GULA.

Acipiter, eſt guloſus. S. Bonaven. diet. Sal. t. 1. c. 8.

Avis. Comparatur guloſus piſci, & avi: nam ſicut piſcis per guttur capitur cum hamo; & avis per collum cum laqueo: ſic guloſus - Præcipuè inter aves guloſus ſimilis eſt avibus pinguibus. Id. ib.

Brutum. Guloſi ſunt velut irrationabilia pecora. Id. ib.

Caligo. Denſa caligo quædam eſt temulentia, ac tenebræ. S. Antiochus hom. 5. de ebriet.

Canis guloſus comparatur cani, qui ducit cœcum in lutum. Id. ibid.

Deturpat omnia. Quemadmodum ſi quis citharam aureis fidelibus coaptatam in manus ſumeret; &, cùm pulſare deberet, ſtercore, atque cœno ipſam indignè deturparet: ſimiliter hi quoque faciunt. Stercus autem non alimentum, ſed delitias, à voracitate appellavi, Quod enim neceſſitatem in edendo excedit; id non alimentum, ſed peſtis eſt. Os enim, & fauces, & lingua, non ad comedendum ſolùm, ſed ad majora quoque creata ſunt. S. Chryſoſtomus hom. 45. in Matth.

Eſau guloſus comparatur. S. Bonav. diet. Sal. t. 1. c. 8.

Febris quotidiana eſt gula. Iſ. 56. *Comedebamus, &c.* Sanct. Tho. ſer. 2. D. 21. Pent.

Fons currit ad mare; & peccatum gulæ ſtatim currit ad luxuriam. S. Vincent. Ferr. ſer. 4. D. 9. Pent.

Fovea. Nota, quòd ambulamus ſimiliter in medio trium fovearum. Prima eſt mulier, vel luxuria; ſecunda, gula, & ebrioſitas; tertia, hypocritarum, & maleficorum doloſitas. Matth. 8. *Vulpes foveas habent*. S. Tho. ſer. 1. D. 20. Pent.

Frano comparatur gula: nam ſicut ſeſſor ducit equum, ſic gula ducit guloſum. S. Bonav. diet. Sal. t. 1. c. 8.

Mare Mundus dicitur mare ratione tumoris per ſuperbiam, inquietudinis per gulam, &c. S. Thom. in 8. Apoc.

Mater fornicationis. Fugiamus ebrietatem fornicationis Matrem. S. Ephr. de jejunio.

Mater vitiorum. Filiæ gulæ ſunt duæ, ſcilicet gaſtrimargia, & ebrietas - de quibus dicitur Prov. 30. *Sanguiſuga ſunt duæ filiæ dicentes affer, affer*. Sanguiſuga dicitur venter. S. Bonav. diet. Sal. t. 1. c. 8.

Medius. Super candelabrum, id eſt, ſuper altitudinem converſationis, quæ ſecundùm DEUM eſt, ut aliis lucere valeat, lucernam ponere, neceſſe eſt; non ſub modio, id eſt, circa gulam; neque ſub lecto, id eſt, otio: nemo enim, qui eſcis ſtudet, & requiem diligit, poteſt eſſe lucerna omnibus lucens. Theophylactus apud S. Thom. ſup. 4. Marci.

Obſcurat mentem. Sicut terræ nubes caligant cœlum; ſic obſcurant animas intemperantia convivia. Sicut ventorum turbines elementa confundunt; ſic fercula congeſta ſtomachum. Ut navem fluctus; corpus ebrietas ſic demergit - mortis facit ſubire naufragium. S. Chryſoſ. ſer. 41.

Porcus. Gula comparatur porco. Unde dicitur Matth. 8. *mitte nos in gregem porcorum* id eſt guloſos. S. Vincent. Ferr. de propr. & comparat. vitior. c. 5.

Regius morbus. Comparatur morbo regio: nam ille morbus requirit magnas expenſas, & inde dicitur regius: quia ſoli reges poſſunt ſufficere ad expenſas tam grandes. S. Bonav. diet. Sal. t. 1. c. 8.

Saccus perforatus. Comparatur guloſus ſacco perforato. Id ibid.

Tributarius. Monachus juſtò edacior, nihil aliud cenſendus, quàm proprii ventris tributarius. S. Antioch. Abb. hom. 4. de ventris ingluviæ.

H.

TITULUS. I.

HÆRETICUS.

Aaron filii: qui imponentes altari ignem alienum, ab igne Divino exuſti ſunt, illos ſignificaverunt; qui, DEI traditione contempta, alienas doctrinas appetunt S. Iſid. c. 8. in Levit.

Abiu. S. Iræneus confert hæreticos cum Nadab, & Abiu. Lev. 10. l. 4. c. 43.

Adulteri. S. Aug. tr. 13. in Joan.

Alienigena. Sed neque panes offeruntur alienigenæ Domino id eſt, doctrina hæreticorum, vel ſtudia ſuperſtitioſa ſæcularium literariorum. S. Iſid. c. 17. in Levit.

Amaſias. Quæ de Amaſia, & Jeruſalem, ſive Iſrael (Amos) loquitur; tropologicè ad hæreticos referenda ſunt. S. Iſidorus lib. proœmiali.

Amici Job. Job ex ſuis Paſſionibus, & verbis Chriſti expreſſit imaginem: uxor ejus carnalium typum deſignat: amici verò ejus ſpeciem prætulerunt hæreticorum. S. Iſid. lib. proœm. Tres amici Job typum tenuerunt hæreticorum: qui ſub ſpecie conſolandi, ſtudium ſeducendi gerunt. S. Iſid. in Allegor. Eliphas, *Domini contemptus* dicitur Baldath, *vetuſtas ſola*. Sephar, *diſſipatio ſpecula*: qui amici Job fuere, & typus hæreticorum. S. Gregor. Præfat. in Job cap. 12. & mor. lib. 3. cap. 17.

Anguis. Quoties (hæretici Ariani) conſtricti fuerint, vera ratione; velut anguis lubricus ad alias quaſcunque quæſtiones callidas, & tortuoſas refugiunt. Sanct. Auguſt. ſer. 200. de temp.

Anti-Chriſti. Non ſolùm lupi ſunt vocati; ſed, & fures, & latrones, & falſi doctores, & pſeudo-prophetæ, & improbi, & Anti-Chriſti, & ſcandala, & filii hoſtis maligni, & oppugnatores Spiritus Sancti. Sanct. Chryſoſt. ſerm. contra Hæreticos.

Apoſtata impuri; quippe adverſus Divinam gloriam buccas ſuas dilatant, &c. vocantur. S. Cyrillus in Dialogo, quòd unus ſit Chriſtus, ad Hermiam.

Arena non aliud, quàm hæreſes intelliguntur; flumina, & venti, impetus perſecutionis. Arnobius c. 10. in Matth.

Babylonia, eſt confuſio hæreticorum. S. Iſid. c. 2. in Eſdram.

Beſtia vaſtatrix. S. Irenæus l. 1. c. 35.

Bethſamita. Qui ſunt percuſſi Bethſamitæ? niſi falſa contemplatione decepti hæretici. Bethſamitæ enim non veritate fuerunt, ſed præſumptione. 1. Reg. 6. S. Greg. l. 3. c. 4. hic.

Cæci.

Cæci. Qui aſſentiunt his, verè cœci cœcis ductoribus utentes juſtè corruunt in ſubjacentis ignorantiæ profundum. S. Iræn. l. 2. c. 29.

Canes vocat S. Paulus Philipp. 3. Cùm porcos audis, & canes, chariſſime, nè de brutis animantibus æſtimantibus æſtimes dici. Porci enim ſunt, qui vitam ſuam cœnofæ libidini, & voluptatibus fæculi, manciparunt: canes verò omnes hæretici. S. Chryſoſt. hom. de Cruce Dom. Sunt canes hæretici. S. Vincentius Lirinenſ. c. 18.

Caupones. Aquam miſcent vino, tamquam caupones peſſimi, adulterantes ſermonem DEI. S. Ambr. ſerm. 11. in pſ. 118.

Cham, qui interpretatur *calidus*, ſignificat non ſolùm Judæorum, ſed etiam hæreticorum genus callidum. S. Iſid. l. 8. in Gen.

Chamæleontes. Hæretici ſunt in ſententiis varii, non aliter, quàm Chamæleontes in coloribus. Synodus Nicæna.

Chore, Dathan, & Abiron, præfigurabunt hæreticos. S. Iſid. c. 13. in Num.

Cetura (Concubina Abrahami) & filii ejus, ſignificabant hæreticos. S. Iſid. c. 20. in Gen.

Ciniphes hæreticos ſignificant. S. Aug. ſer. 87. de temp.

Ciſternæ diſſipatæ, ſunt dogmata hæreticorum. S. Thom. c. 4. in Cant.

Columnæ ſepulchrales. Omnes ejuſcemodi columnæ ſepulchrales, & mortuorum ſunt monumenta. S. Ignatius M. ep. 9. ad Philadelph.

Dathan, & Abiron, &c. hæreticorum praviratem deſignant, & perniciem eorum. S. Iſid. in Allegor.

Diſcipuli diaboli. Emiſſarii diaboli, ſe ad mores, & ingenium magiſtri ſui pulcherimè conformantes. Franciſcus Montanus in Apolog. pro Societate JESU, Præfat. ad Gallos Catholicos.

Draco. Draconem recens editum, habentem veneno temulentam linguam, Neſterium vocat. S. Cyrill. Alex. Dial. ad Hermiam.

Ephraim, & Samaria, hæreticos ſignant. S. Iſid. l. proœm.

Equi diaboli. Aſpicit (Zacharias) equos miſſos ad prædicationem Mundi. 1. Rufum, prædicationem martyrii; 2. nigrum, ſqualorem pœnitentiæ; 3. album, candorem baptiſmatis - equum quoque in figura plebis hæreticorum, & aſcenſorem ejus diabolum. S. Iſid. lib. proœm. Hæretici dicuntur diaboli equus. S. Thom. in 6. Apoc.

Faculæ. Stellæ, id eſt, cœtus hæreticorum, ſeu hæreticus: quia videtur lucem habere ſapientiæ; docet autem nocte; de die non audet. Ardet autem, non ſicut Stella, ſed ſicut facula: quia illud, quod incendit, ſive ſe, ſive alios, in carbonem deformem redigit. S. Thom. in 8. Apoc.

Feræ. Hæretici ſunt quaſi feræ. Arnob. in pſ. 67.

Flumina ſunt expoſitiones hæreticorum. S. Thom. in 8. Apoc. Multæ hæreſes jam emortuæ ſunt. Cucurrerunt in rivis ſuis, quantùm potuerunt: decurrerunt, ſiccati ſunt rivi; vix eorum memoria reperitur. S. Aug. in pſ. 57.

Fures. Hæretici ſunt fures, & latrones. S. Thom. ſer. 4. D. Sexag. Hæreticus eſt fur. Fur à furno dicitur, quia obſcurus eſt. S. Thom. in prolog. expoſ. ſup. ep. ad Titum.

Gelboe montes; *nec ros, nec pluvia, veniant ſuper vos*. 2. Reg. 1. Hæc applicat, & appropriat hæreticis. Sanct. Thom. in pſ. 10.

Gladius Golia. Eſt & alius gladius Goliæ. Sermo ſcilicet hæreticorum: quæ vir pſallere ſciens arripit, ut adverſariorum vincat. S. Ambr. l. 10. in Luc.

Goliath ſuperbos hæreticos; David Chriſtum, & qui Chriſti ſunt, ſignificat. S. Greg. l. 18. c. 8.

Hoſtes. *Falli ſunt hoſtes ejus in capite, &c.* id eſt, hæretici prævalentes in contentionibus. S. Tho. in c. 1. Threnorum Jerem.

Jezabel. Per hanc Jezabelem ſignantur hæretici. S. Thom. in 2. Apoc.

Ignis extraneus eſt hæreſis. S. Irenæus l. 4. c. 43.

Illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus. S. Judas ep. v. 18.

Impudici. Helvidium, impudoratum, impudicum, inhoneſtum, inverecundum, fatuiſſimum infamatorem, vocat. S. Ildephonſus l. de Virginit. B. V. c. 2.

Impetiginem habens (animal) hæreticorum figurat collectionem. S. Iſid. c. 16. in Levit.

Judices juxta petram, ſunt hæretici; non ſuper petram. Arnobius in pſ. 140.

Juniores, Job 30. *Derident me juniores*. Omnes hæretici, ætati univerſalis Eccleſiæ comparati, juniores tempore congruè vocantur. S. Greg. l. 20. c. 7.

Lamia. Quid lamias, niſi hæreticos appellat? - belluina corda - geſtantes. S. Greg. l. 19. c. 15.

Lapides ſecti, (Exod. 20.) ſignificant hæreticos. S. Iſidor. c. 32. in Exod.

Leones. Gentiles, & hæretici, perſequentes Eccleſiam, ſunt leones in cubili. pſ. 103. quia in his & vis, & dolus. S. Aug. in pſ. 9.

Leproſi. *Lepra*, quæ eſt contagioſa, ſignificat hæreſim infectivam. S. Thom. 1. 2. q. 102. a. 5. 4. Decem leproſi - hæretici ſignificantur. Luc. 17. S. Iſid. in Allegor. Hæretici ſunt leproſi: ejiciuntur è caſtris Num. 5. S. Iſid. c. 4. in Num.

Lupi. Veſtes ovium, quas aſſumunt hi lupi, ſunt Scripturæ Sacræ, vel potiùs depravatæ. D. Vincentius Lirinenſis c. 8. Nonne lupis iſtis (Luc. 10.) hæretici comparandi ſunt? qui inſidiantur ovibus Chriſti - qui ſi quem verſuta diſputationis ſuæ circumſpectione prævenerint, faciunt obmuteſcere. Mutus eſt enim; qui Verbum DEI non eadem, qua eſt gloria confitetur. S. Ambr. l. 7. in Luc. Lupi ſunt hæretici omnes Docere neſciunt; ululare conſueverunt. S. Ambroſ. ſer. 6. in pſ. 118.

Meretrix, hæreſis eſt; quæ multorum errori, vel libidini patet. S. Iſidor. c. 12. in Levit. Meretrix eſt doctrina hæreticorum. S. Thom. in 8. Apoc.

Miniſtri diaboli. Diabolus (hæreticos) miniſtros ſuos ſubornat, velut miniſtros juſtitiæ. S. Cyprianus de unit. Eccl.

Montes naufragoſi: quò quiſquis navim cùm impulerit, ſolvitur. S. Auguſt. tr. 1. in Joan. Emerſerunt principes hæreſum; & montes erant. Arius mons erat, Donatus mons erat. S. Aug. in pſ. 35.

Mulier improba, (3. Reg.) quæ voluit filium alterius, quæ figuravit Eccleſiam, dividi, ſignificat hæreticos. S. Iſidor. c. 4. in 3. Reg. Aſpicit (Zacharias) deinde duas mulieres, id eſt, hæreticorum plebem, & Judæorum: in alis ſuis levantes amphoram, id eſt, diabolicam doctrinam; maſſamque plumbi: quod eſt pondus peccati graviſſimum. S. Iſid. lib. Proœm.

Naves. Per hanc unam navem ſignificatur Eccleſia; quæ eſt una unitate fidei, & Sacramentorum. Per iſtas alias naves, quæ ſupervenerunt, ſignificantur conventicula hæreticorum. S. Thom. in 6. Joan. lect. 3.

Nox eſt Judaica perfidia, nox ignorantia Paganorum, nox hæretica pravitas, nox Catholicorum carnalis, animaliſque converſatio. S. Bernard. ſermon. 75. in Cant. Sed & apud hæreticos, vel ſchiſmaticos, quot ſectæ, tot noctes. Fruſtra per has noctes juſtitiæ Solem quæritis - Hic olim quæſivit; unde dicit: *quæſivi*. Jam poſtquam errores ſuos Gentilitas reliquit, & Chriſti Sponſa facta eſt; jam, inquam, in his noctibus non quærit Chriſtum. Id. ib.

Onager. Recte hoc loco, Job 24. onagris comparantur hæretici; quia in ſuis voluntatibus dimiſſi, à vinculis ſunt fidei, & rationis alieni. S. Greg. mor. l. 16. c. 23.

Operarii ſubdoli. 2. Cor. 11. Operarii mali. Philipp. 3.

Organum diaboli ſunt hæretici. S. Joannes Damaſc. orat. de tranſf. Dom.

Oſtia tenebroſa ſunt hæretici: portæ mortis ſunt diaboli. S. Thom. ſer. in feſto Cath. S. Petri.

Paleæ ſunt hæreſes. Proclus or. de S. Andrea Ap. Hæreſes paleæ ſunt. S. Aug. l. de vera Relig. c. 6.

Palmites à vite abſciſſi. S. Optatus Afer. Ep. Milevit. lib. 2. contra Parmenianum.

Pardus. Hi hæretici pardi ſunt. Jerem. 13. *Si poteſt pardus mutare pellem ſuam*: quia vix hæreticus convertitur. S. Tho. ſer. 1. in feſto S. Sebaſt.

Peccatores. pſ. 19. *Quoniam ecce peccatoris*, id eſt, hæretici. *intenderunt arcum*, id eſt, ad ſe traxerunt Sacram Scripturam, ſicut qui tendunt arcum: *paraverunt ſagittas ſuas*, venenoſa eloquia, *in pharetra*, id eſt, in memoria, vel ſcientia. S. Thom. in pſ. 10.

Poculum lethale hæreſis eſt, & S. Greg. Naz. t. 51. de Fide.

Porci. Hæreticos, tamquam blaſphemos, & DEI inimicos, Scriptura non homines, ſed canes, & lupos, & porcos. Matth. 7. & Anti Chriſtos 1. Joan. 2. appellat. S. Ephrem tr. 1.

Porta inferni. Hæreticorum inſaniæ ſunt inferorum portæ. S. Thom. ep. dedic. ſuæ Catenæ in Matth. ad Urban. Pap. IV. Ego portas inferi reor hæreticorum doctrinas; per quas illecti homines ducuntur ad tartarum. S. Hieron. apud S. Thom. in Cat. ſup. 16. Matth.

Præda dœmonibus futuri ſunt hæretici. S. Juſtinus M. & Philoſ. Apol. 2. pro Chriſtianis.

Putei abyſſi ſunt hæretici. S. Thom. in 9. Apoc.

Rivus conciſus à fonte. S. Optatus Millevit. ibid.

Sciniphes. Hoc animalis genus ſubtilitati hæreticæ comparatur. S. Iſid. c. 14. in Exod.

Scorpio. Hæretici ſunt Scorpiones. Quando Scorpio tangit, non ſentitur; ſed poſt, quando diffunditur venenum. Sic etiam doctrina hæreticorum. S. Thom. in 9. Apoc.

Semina diaboli. Hæretici ſunt diſcipuli ab initio invidentis nobis diaboli: qua propter & illius ſunt Zizaniorum ſemina. S. Ephr. tr. in ſuo Teſtam. in fine.

Sepulchra. Omnes ejuſcemodi, mortuorum ſunt monumenta. S. Ignatius M. ep. 9. ad Philadelph. Hæreticorum inſtar ſepulchri guttura ſunt. S. Joann. Damaſc. orat. de transfor. Dom.

Serpentes: Cedrus odore ſuo Serpentes fugat: & ſic ſancti Doctores hæreticos fragrantia doctrinæ ſuæ repellunt. Sanct. Thom. in 1. Cant. Ille Serpens paradiſiacus hæreticorum verſutiam deſignant. S. Iſid. c. 4. in Gen.

Sinistra. Dextera nos sumus: quia Christum colimus, qui in dextera Patris sedet: sinistra autem Judæi, atque hæretici. Arnob. c. 6. in Matth.

Sophistæ vanissimi. S. Irenæus l. 3. c. 5.

Spinæ. Spiritus, quas dixit, & tribulos hæreses intelliguntur: de quibus fructum justitiæ nemo colligit. Arnobius c. 10. in Matth.

Stella, idest, cœtus hæreticorum, seu hæreticus: quia videtur habere lucem sapientiæ; docet autem nocte; de die non audet. Ardet autem, non sicut stella, sed sicut facula; quia illud, quod incendit, sive se, sive alios, in carbonem deformem redigit. S. Thom. in 8. Apoc. Hæreticus est stella ardens de cœlo cadens. Apoc. 8. S. Bonav. s. 4. D. 4. Epiph.

Tabernacula. Per hædos immundæ cogitationes designantur; per tabernacula pastorum, conventicula hæreticorum, S. Greg. in 1. Cant.

Tinea sibi domum corrumpendo ædificat. Nec meliori potuit comparatione hæreticus demonstrari. Job 27. qui locum suæ perfidiæ non nisi in mentibus, quas corrupit, facit. S. Greg. l. 18. c. 9. Tinea hæreticus est. S. Ambr. l. 1. in Luc.

Vasa mortis. In eo paravit vasa mortis- Hi sunt hæretici: quia ex Sacra Scriptura mortem simplicibus parant. S. Thom. in Ps. 7

Vastrix bestia. S. Irenæus l. 1. c. 35.

Venti. Perversitas hæreticorum, tentatio dœmonum, crudelitas tyrannorum, malignitas falsorum Christianorum, sunt quatuor venti, quibus navicula Petri agitatur. S. Thom. s. 2. D. 2. Epiph.

Vespertilio sunt quærentes tenebris noctis similes errores. S. Isid. c. 9. in Levit.

Vipera venenatissima. S. Iren. l. 3. c. 5.

Umbra mortis dicuntur facta hæreticorum, portantium in se imaginem diaboli. S. Thom. in Ps. 22.

Vulpes, Vulpecula. Præcipit. Cant. 2. ut parvulas vulpes capiant, idest, ut hæreticorum pravitatem in ipso initio debellare, & destruere, non cessent. S. Thom. in 2. Cant. Justus Orgelit. in Cant. comparat hæreticos vulpibus Sampsonis, ignem trahentibus post se. Per vulpes hæretici, per vineas singulæ Ecclesiæ designantur. S. Greg. in 2. Cant. Hæreticos omnes arbitror vulpibus comparandos - Insidiantur Ecclesiæ, illi Evangelicæ Gallinæ. Matth. 29. 3. de qua ait Dominus: *sicut gallina &c.* Sed ipsa sicut Sampson, Judic. 15. ardentes faces vulpibus religavit. S. Ambros. s. 79. sup. illud: *vulpes foveas habent*. Hæreticis vulpes comparat (Christus, Luc. 9.) Vulpes enim plenum fraudis est animal; foveam parans, & in fovea semper latere desiderans. Ità hæretici sunt &c. S. Ambros. l. 7. in Luc. Sampson binas vulpes sibi nexuit, Judic. 15. ad quarum caudas alligavit faces, & dimisit eas per messes Allophylorum: per hanc figuram significans; quòd improbi, ac fraudolenti homines, & maximè hæretici, liberam linguam habeant ad latrandum, sed exitus impeditos, finem, vel fraudis suæ incendio deputatum. Ideoque & trecentas vulpes dimisit; eò quòd perfidi Crucis quidem se prædicatione commendare desiderant. S. Ambr. s. 11. in Ps. 118.

Zizania. Triticum sunt Sancti, Zizania hæretici. S. Hieron. apud S. Thom. in Cat. sup. 13. Matth. Hæreses Zizania. S. Aug. l. 2. Extract. c. 28.

TITULUS II.

HOMO.

Abyssus vocatur quilibet homo: quia qui; scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis; qui in ipso est? Ergo abyssus unus homo invocat alium ad Christum. Et hoc non fit propria virtute, sed *in voce cataractarum tuarum*, id est, inspiratione Spiritus Sancti; ex quo habet efficaciam lingua Prædicatoris. S. Thom. in Ps. 51.

Ager. Homo est, quasi ager Divini Verbi semine seminatus. Glossa apud S. Thom. in Cat. sup. 13. Matth. Thesauri nomine spiritualiter cœlestis Patriæ amorem intelligere debemus. Ager, in quo thesaurus absconditus invenitur, nos sumus: si tamen in nobis manet cœleste desiderium. S. Haymo hom. in festo Virginis. *Simile est Regnum cœlorum Thesauro*. Matth. 13. Ager est humana natura. *Ecce odor filii mei*. Gen. 27. *De plenitudine ejus omnes accepimus*. Joan. 1. Quicumque semina meditationum, desideriorum, & orationum, & operum, in hunc agrum mittimus, meliùs centies millies recipiemus. Thesaurus est Divina natura. - Relinquamus ergo caduca pro hoc agro. S. Bonav. s. 5. de Nat. Dom.

Angelus. In Angelis invenitur imago DEI per simplicitatem intuitum veritatis absque inquisitione; in homine verò per discursum. Et ideo in homine aliquantulum. Inde est, quòd homines dicuntur Angeli: Sanct. Thom. in Ps. 8. Creavit DEUS hominem, velut alterum Mundum, in magno parvum; Angelum alterum, visibilis creaturæ conspectorem - eorum, quæ in terra sunt, Regem. S Joann. Damasc. Orthod. fid. lib. 2. cap. 12. Notandum, quòd forma vitæ novæ est assumenda tripliciter: prima, voluntatis sanctitas; secunda locutionis veritas; tertia, operis equitas. Prima informat cor; secunda os, tertia manus. Prima forma dat esse Angelicum; secunda dat esse Divinum, tertia dat esse cœlicum. Per bonitatem homo fit similis Angelis, per veritatem DEO, per justitiam Sanctis. S. Thom. s. 1. D. infra Oct. Epiph.

Aqua. Homines assimilantur aquis: quia sicut aquæ homines fluunt, & non revertuntur. S. Thom. in Ps. 28.

Arbor. Homo arbor est, & opera arboris fructus. S. Aug. l. 2. c. 36. de serm. Dom. in Monte. Turba, quam dixit, vestimenta sua jactantes, hoc est, quòd Credentium multitudo, veterem hominem expoliantes, se projiciant - Arbores autem iidem homines sunt: ramos verò de arboribus abscindentes, peccata sunt. Arnob. cap. 21. in Matth. Arbores homines intelliguntur: quibus securis posita est, hoc est, utriusque Testamenti acumen: cujus manubrium crux intelligitur. Id. cap. 2. in Luc.

Cedri sunt homines magni, & signant Amorrhæos, qui fuerunt homines magni, & fortes. S. Thom. in Ps. 28.

Cera, Ætas hominis assimilatur ceræ: quæ si nimis est mollis, vel dura nimis, formam sigilli non recipit, nec retinet. S. Thom. in pros. 3. l. 1. de Cons. Phil. Boetii.

Drachma. Homo per drachmam signatur. Decima pars civitatis est homo, idest, totius multitudinis Angelorum, & hominum, supra novem Ordines Angelorum. Sanct. Thom. in 11. Apoc.

Ephemerii. Ephemerium est vita, ephemerii sunt homines; quia nequeunt sibi crastinum polliceri. P. Maximilianus Sandæus libello symbolorum, symb. 31.

Filius DEI est homo. Hujus filii pædagogi, & præceptores sunt prophetæ, lex. S. Bern. Opusc. de fil. prod.

Folium. Quid est homo, nisi folium? qui videlicet in paradiso ab arbore cecidit. Quid est, nisi folium? quod tentationis vento rapitur, & desideriorum flatibus levatur. S. Greg. mor. l. 11. c. 23.

Fragilis. Inter casus ambulamus: Si vitrei essemus, minùs casus timeremus. Quid fragilius vase vitreo? Et tamen servatur, & durat per sæcula. Etsi enim casus vitreo vasi timentur; senectus, & febris, non timetur. Nos ergo fragiliores, & infirmiores sumus. S. Aug. s. de Verb. Dom.

Imago DEI. Homo, in quantum homo est imago DEI. S. Thom. in Ps. 54.

Infirmus. Quos superiùs nominavit Dominus lupos, eosdem nunc appellat homines: lupos eos vocat propter voracitatem; homines propter infirmitatem. Sanct. Haymo homil. de Apostolis.

Laguncula. Omnis laguncula, idest, quilibet de populo, implebitur vino tribulationis. S. Thom. in 13. Jerem.

Manipula. Nota, quòd Philosophia Mundum appellat aream fortunæ: quia, sicut in area triturando torquentur manipuli; sic fortuna in Mundo torquet homines. S. Thom. in prosam 1. l. 2. Consol. Phil. Boet.

Microcosmus. Fides, prima virtus in minori Mundo, hoc est in corde humano. S. Bonav. dict. sal. t. 5. c. 3.

Miraculum magnum est homo, & animal honorandum. S. Thom. in pros. 2. l. 1. Cons. Phil.

Mundus. *Va Mundo à scandalis!* Matth. 18. Hoc non de elementis Mundi intelligamus; sed homines, qui sunt in Mundo, dicuntur Mundus. S. Hilarius Pictav. Cant. 18. in Matth. apud S. Thom. in Cat. ibid. Mundus est liber: ejus compendium est homo, & epilogus. S. Vincent. Ferr. s. 2. Dom. infra Octav. Epiph.

Navis. Sicut navis undis marinis jactatur in altum nunc, & nunc in profundum; sic homo per fortunam nunc in prosperitate levatur, nunc in adversitate dejicitur. S. Thomas in pros. 5. l. 1.

Nubes. Homines nubibus similes sunt. S. Damasc. parall. l. 1. cap. 10.

Omnia. Homo dicuntur omnia: quia est finis omnium, quia ultimò factus; quia propter ipsum facta omnia - Vel quia est capax omnium; vel quia habet participationem cum omnibus. S. Thom. s. in Exalt. S. Crucis.

Opus DEI. Principale factorum ejus (DEI) est homo. Theophylactus apud S. Thom. in Cat. sup. 12. Marci.

Ovis una, Matth. 18. homo intelligendus est, & sub homine uno universitas sentienda est. In unius enim Adæ errore omne genus hominum aberravit. S. Hilarius apud S. Thom. in Cat. sup. 18. Matth.

Pisces. Flumen, in quo pisces sunt, significat Mundum: omnes pisces ejus diversa genera hominum &c. Sanct. Thom. Opusc. de Sacr. c. 21. Apostoli, per rete sanctæ prædicationis, pisces, idest, homines de profundo pelagi, idest, infidelitatis, ad lucem fidei traxerunt. Remigius Altisiodorensis apud S. Thom. in Cat. sup. 1. Marci.

Portio Mundi. Laudare te vult homo, aliqua portio creaturæ tuæ. S. Aug. l. 1. Conf. c. 1.

Pratum. Jucunditatem comparat (Isaias) pro prato florenti - Ipsi homines quasi lilium: qui est pulcherrimus flos, & diu durat. S. Thom. in 35. Is.

Re-

Regulus est omnis homo: cujus filius, id est, mens febricitat voluptatibus pravis. Accedit autem ad JESUM, & deprecatur, ut descendat, id est, ut condescensu misericordiæ utatur. Theophylactus apud S. Thom. in Cat. sup. 4. Joannis.

Reptile. In aquis reptilia, homines renovati in vitam per baptismi Sacramentum. S. Isid. c. 2. in Gen.

Servus. Per servos hominis Regis. Matth. 18. designantur omnes homines, quos ad laudandum se creavit. Remigius apud S. Thom. in Cat. sup. 18. Matth.

Spectrum. Insomnium sumus instabile; spectrum quoddam, quod teneri non potest; transeuntis avis volatus; navis in mari vestigium non habens; pluvis, vapor, ros matutinus; flos pro tempore nascens, atque marcescens. S. Gregor. Naz. orat. funebri in laud. Cæs. apud S. Joan. Damasc. parall. l. 1. cap. 10.

Templum. Unicum templum diruit DEUS Jerosolymis; & innumerabilia erexit illo longè venerabiliora. *Vos*, inquit 1. Cor. 3. *templum estis DEI*. S. Chrysostom. or. 3. adv. Judæos.

Terra. *Audite cœli, & auribus percipe terra*. Is. 1. Est metonymia, ut ponatur cœlum pro Angelis, & terra pro hominibus. S. Tho. in 1. Is.

Vas. Homines in Sacra Scriptura inveniuntur vasis comparati propter quatuor, scilicet propter constitutionem, repletionem, usum, & fructum. Primò enim, quantùm ad constitutionem, vas arbitrio artificis subjacet: sic & constitutio hominis subjacet arbitrio DEI. Secundò quoad repletionem: quædam inveniuntur vasa vini, quædam olei &c. Tertiò quoad usum considerandum est; quòd omnia vasa alicui deputantur: sed, quædam ad honorabiliorem, quædam ad viliorem. Quantùm ad fructum; considerandum est, quòd quidam sunt quasi vasa inutilia, vel propter peccatum, vel propter errorem. S. Thom. in Prologo sup. ep. ad Rom.

Varia promiscuè.

Homo est arrogans lutum, insolens pulvis, inflatus cinis, scintilla, quæ facilè extinguitur; flamma, quæ facilè marcescit; lucerna, quæ facilè evanescit, folium, quod facilè corruptitur, fœnum, quod facilè exsiccatur, herba, quæ facilè emoritur; natura, quæ semper absumitur. - Perturbationum omnium pervium domicilium; variarum febrium ludibrium, quotidianarum calamitatum gymnasium, promptum mœroris omnis receptaculum. S. Chrysost. in ps. 36. apud S. Joan. Damasc. l. 1. parall. c. 10.

Homo dicitur, mare propter profunditatem. Job 7. *Nunquid ego sum mare?* S. Bonav. in ps. 29.

Pater agricola, igne Spiritus Sancti excussis spinis, in cordibus nostris jecit semen Verbi DEI; & terra mentis nostræ dedit fructum suum centesimum; vel sexagesimum, vel trigesimum. Ibi autem obedientia semen recipit, patientia fructificat, perseverantia metit. S. Bonav. in ps. 67.

Homo dicitur *microcosmus*: & est cœlum, quantùm ad animam; terra, quantùm ad corpus. Habet Solem charitatis, & Lunam continentiam, astra virtutes. Charitas enim, quasi fervor dilectionis, illuminat animam - Luna, Solis beneficio illuminat mortem, sicut dicit Macrobius. Nam Luna, quasi lucens luce aliena: sic absque charitatis beneficio meritum continentiæ non valet. S. Bonav. in ps. 134.

Convallis; ad quam confluunt, est caro hominis. Id. ser. 1. de S. Thoma Ap.

Per *ovem*. Luc. 15. significatur homo, propter innocentiam Originalem; per *drachmam* verò, propter imaginem naturalem: *faciamus hominem ad imaginem*. Gen. 1. S. Bonav. ser. 2. D. 3. Pent.

Homo est *elementorum Rex*. Homo est totius summa operis, quasi causa Mundi, propter quem facta sunt omnia: quasi omnium habitator elementorum, inter feras vivit, cum piscibus natat, super aves volat, conversatur cum Angelis, terram inhabitat, & cœlo militat, sulcat mare, aere pascitur, cultor Soli, viator profundi: piscator in fluctibus, in cœlo hæres, Christi cohæres. S. Ambr. l. 6. ep. 38.

Homo *Paradisi incola*, Christi possessio. Id. ibid.

DEUS est veluti magnes, homines velut annuli, qui adhærent illi magneti. Sicut autem qui ex annulis viciniores sunt magneti, fortiùs eidem adhærent, remissiùs remotiores: ità est cum hominibus, quo remotiores sunt à DEO, tanto sunt remissiores, & pejores. Et olim quidem, incipiendo ab Adam usque ad Noe, ità excrevit malitia hominum, ut omnis caro corruperit viam suam, & ps. 13. qui faceret bonum, non esset usque ad unum. S. Ambr. l. 6. ep. 42.

Quasi *gubernatores* estis in magno mari: si quis benè gubernat suum navigium, citò transit fretum, ut perveniat ad portum. S. Ambr l. 10. ep. 82.

Domus una, homo unus est. Unusquisque enim domus aut DEI est, aut diaboli. Itaque domus spiritualis homo est spiritualis. S. Ambr. l. 7. in Luc.

R. P. Andreas Spanner.

Tibi sæculum hoc mare est. Habet diversos fluctus, undas graves, Sævas tempestates. Et tu esto piscis, ut sæculi unda non te mergat. Id. l. 3. de Sacramentis c. 1.

Pulchrè quinque libri, & unum Psalterium (psalterium est divisum in quinque libros. Primus continet quadraginta psalmos; secundus triginta, & unum; tertius septemdecim; quartus etiam septemdecim, quintus continet residuos quadragintaquinque) quoniam quinque sensibus homo exterior vivificatur; & rursum quinque sensibus ille absconditus cordis homo noster consummatur interior. - *Qui habet aures audiendi audiat*. Luc. 8. Habes unum sensum: & sicut sunt, qui *oculos habent, & non videnc*; ità sunt, qui oculis non videntibus plus videre creduntur. Psal. 113. *Bonus odor Christi sumus* 2. Cor. 2.. Et est interior cibus. Joan. 4. *meus cibus est, &c.* Est & interior tactus; quo tetigit illa in Evangelio Christum. Luc. 8. Fidei tactus est, quo tangitur Christum. *Psalterium* ergo est homo (decachordum est ps. 32.) consummatus in Christo. S. Ambr. in ps. 40.

Avis es ò homo! qui, sicut avis, in quandam aquilæ renovatus es juventutem. Quid enim te in terram dejiciis, qui jam cœlum petebas? S. Ambr. ser. 14. in ps. 118.

Homo velut *dies* est: manè intellectus nostri pueritia est; hora tertia: adolescentia intelligi potest: quia jam quasi Sol in altum proficit, dum calor ætatis crescit. Sexta juventus: quia velut in centro Sol figitur, dum in ea plenitudo roboris solidatur. Nona senectus intelligitur, in qua Sol velut ab alto axe descendit: quia ea ætas à calore juventutis deficit. Undecima verò hora est ætas; quæ decrepita, vel veterata dicitur. S. Greg. hom. 19 in Evang.

Homo arbor fuit in conditione, folium in tentatione, stipula in dejectione. S. Bonav. in ps. 1.

Homo non est quicunque simpliciter manus habet, & pedes humanos. Nec quicunque tantùm rationalis est; sed quicunque pietatem cum fiducia, & virtutem exercet. Audi namque, quid de Job dicit. Cùm enim dixisser, quòd in terra Hussitide homo erat; non ex his eum describit terminis, quibus alieni: nec hoc dicit, quod duos pedes habeat, & ungues latos: sed indicia illius pietatis præbens dicebat: *simplex, & rectus, ac timens DEUM, & recedens à malo*. Demonstrans, quòd hoc est homo; sicut & alius dicit. Eccl. 12. *DEUM time, & ipsius mandata custodi: quoniam hoc est omnis homo*. S. Chrysost. hom. 21. ad Pop.

Artifex malorum est homo. Arnobius l. 7. adv. Gentes.

Homo est, terra, cinis, caro, fœnum, sanguis, flosculus terræ, umbra, fumus, vanitas; & si quid iis exilius, vilius, atque abjectius. S. Chrysostom. hom. 2. de incompreh. Nat. DEI.

Hominis nihilum. Quid fui? Domine! quid sum? & quid ero? Fui nihil sum - & ero fortè nihilo pejus. Fui conceptus in Originali peccato; sum plenus peccato Actuali: & quis scit; an ero condemnatus pœna gehennali? Fui miserabilis in ingressu; sui miserabilis in progressu; miserrimus ero in egressu. Fui sperma fœtidum; sum saccus stercorum; ero esca vermium. Cùm nihil essem; sui sine periculo damnationis, & sine spe salutis. Et jam sum in spe dubia, & gravi periculo: ero aut ex re sperata felix; aut ex periculi successu infelicissimus. Sic fui, ut damnari non possem: sic sum, ut salvari vix possim: sic ero; aut in æternum damnatus, aut in æternum salvus. Quid fuerim, scio; quod sui pessimus: quid sim, nescio; quia de gratia incertus: quid ero, ignoro, quia de salute dubius. Quod fui, Domine, ignosce: quod sum, corrige: quod ero, dirige, à malo præterito, in bono præsenti, ad præmium futurum. Amen. V. P. Robertus Southu vellus S. Ignatius in Anglia pro Catholica Religione suspensus, & sectus Londini Anno 1593. 3. Martii.

TITULUS III.

HUMANITAS CHRISTI DOMINI.

Altare designat Humanitatem Christi. - Et Christus dicitur altare. Hebr. ult. S. Thom. in ps. 42.

Butyrum. Augustinus super illud Cant. 4. *Mel, & lac, sub lingua tua*, dicit, quòd significat per butyrum Humanitatem, quod de terræ nutrimento venit, per mel, Divinitatem, quod de rore cœli colligitur. Habuit tamen naturam sine corruptione, sicut butyrum sine caseo. S. Thom. in 7. Is.

Cincinni. *Aperi mihi - quia caput meum plenum est rore*. Cant. 5. Caput meum scilicet, Divinitas, plenum est rore, id est, misericordia ad dimittendum peccata. *Et cincinni mei*, id est, Humanitas, *guttis noctium*, id est, effusione sudoris lacyrimarum, & Sanguinis Passionum, ad redimendum hæreditatem tuam. S. Thom. de Sacr. Alt. c. 1.

Femur. Gladius Christi est doctrina ejus: & est super femur;

mur; quia organo Humanitatis verbo doctrinæ usus est. S. Thom. in ps. 44.

Manna. Arca est Christus; quæ continet omnes thesauros Sapientiæ, gratiæ. - Manna habet in se, id est, Humanitatem purissimam, &c. S. Thom. in 11. Apoc.

Nubes. Christi Humanitas est nubes; quæ nobis est refrigerium contra vitia. S. Thom. in. 10. Apoc.

Paries. Quasi post parietem nostrum Christus Incarnatus stetit: quia in Humanitate assumpta Divinitas latuit. S. Thom. in 2. Cant.

Pedes Christi sunt ejus Humanitas. S. Tho. in ps. 8.

Purpura est Humanitas Christi. Sicut ergo purpuram cum Rege, sic Humanitatem cum Deitate junctam adoramus. S. August. apud S. Thom. de Sacr. Alt. c. 4.

Tabernaculum. Mysticè tabernaculum potest dici Humanitas assumpta, sive Caro Christi; in qua abscondit nos per fidem, & spem. S. Thom. in ps. 26.

Templum. Ut visitem templum ejus, id est, frequenter videam templum, id est, Humanitatem Christi. Joan. 2. *Hoc autem dicebat de templo corporis sui*. S. Thom. in ps. 26.

Thronus. Christi Humanitatis est quasi thronus. S. Thom. in 14. Apoc.

Thuribulum est Christi Humanitas, de quo Apoc. 8. S. Tho. in 8. Apoc.

TITULUS IV.

HUMANUM GENUS.

A*rida manus*. Mysticè homo, qui manum habebat aridam, Humanum genus indicat, infæcunditate boni operis arefactum. Ven. Beda apud S. Thom. in Cat. sup. 3. Marci.

Cæcus à Nativitate, Joann. 9. significat genus Humanum. S. Isidor. in Allegor. Nos sumus sicut cœcus natus. Sicut enim hic decipietur in imaginando sibi, v. g. Solem, si Soli sibi fidere velit: ità etiam tales erimus nos in credendo Incarnationis mysterio; nisi fidem Prophetis, & Apostolis habuerimus. S. Eph. de Nat. DEI, &c.

Captivus. Nota super illo verbo, *suscepite*. Quia Christus suscepit nos, tanquam victor captivum ad liberandum. S. Thom. in 41. Is.

Hæmorrhoissa. Per mulierem, quæ hæmorrhoissa, id est, sanguine fluens fuerat, intelligas Humanam naturam. Theophylactus apud S. Thom. in Cat. sup. 5. Marci.

Lazarus Genus humanum demonstrat; qui in morte obdormiebat, priusquam Christus veniret. Arnobius in 4. Joan.

Leprosus, Matth. 8. Humanum indicat genus, delicti contagio maculosum. S. Isid. in Allegor.

Saul. Crux cithara est; in qua noster David psallebat, quando in ea pendebat, & malignorum spirituum impetus à Saule, id est, ab Humano genere refrænabat. S. Bonav. in Laudismo de S. Cruce.

TITULUS V.

HUMILITAS.

A*Blattatos*, id est, humiles, & simplices. S. Thom. in 28. Is.

Abscondit sua. Sicut aurum, vestemque pretiosam, cum in publico exponimus, plurimos allicimus, qui insidientur eis; si verò ea recondamus, atque occulamus domi, in tuto cuncta servabimus: sic etiam si rectè facta in memoria assiduè portemus; dominum irritamus, armamus hostem, & invitamus ad furtum - Quod etiam Pharisæus passus est. Luc. 18. in lingua illa circumferens. S. Chrysost. hom. 3. in Matth.

Adamas. Humilitas est sicut adamas - Adamas reddit hominem gratiosum. S. Bonavent. diet. Sal. t. 1. c. 1. in medit.

Alta est. *Surge, & unge eum*. (ait Dominus ad Samuelem 1. Reg. 16.) An tantus erat parvulus, ut sedendo ungi non posset? sedendo quippe alta tangere non possumus. Magna ergo est virtus, magna celsitudo humilium; si ad eorum summa nec Prophetæ pertingunt. S. Greg. mor. l. 6. c. 3.

Altare aurum humilitas est; hæc ara spiritualis. S. Chrysostom. hom. 48. in Matth. Humilitas figuratur per altare tabernaculi. Ex. 38. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1.

Alumna B. Virginis. Charitatem, atque misericordiam, & humilitatem, tanquam alumnas suas ulnis fovet. S. Joan. Damasc. or. 2. de Assump. B. V.

Amici Christi. Ad ipsos dicit Dominus: *non amplius vos vocabo servos, sed amicos*, & fratres. S. Ephrem de vict. adhort. 2. ad Monachum Novitium.

Arbor. Arborem attendite. Petit ima priùs, ut sursum excrescat: figit radicem in humili, ut verticem tendat ad cœlum. Nunquid nititur, nisi ab humilitate? Tu autem sine humilitate vis excelsa comprehendere. Sine radice auras petis. Ruina est ista, non incrementum. S. August. ser. 38. de Verb. Dom.

Aurum est aptissimum symbolum humilitatis: quia imum locum sibi vendicat tanquam debitum: Pallavicinus lib. Vindicat. S. J. c. 32.

Balsamo, & *auro* comparatur. S. Bonav. diet. Sal. t. 7. c. 1.

Basis. Humilitas est velut basis, quædam in hoc contemplationis ædificio locanda. Petrus Sutor l. 1. tr. 3. c. 10.

Calceamentum. Pro calceamento sume tibi humilitatem. S. Ephr. de panoplia spir.

Canelis. Mysticè canales isti (Cant. 7.) humilitatem significant Sanctorum. S. Tho. in 7. Cant.

Cinnamomum. Comparatur in Scriptura tribus, quæ sunt valde odorifera, scilicet thuri - nardo - cinnamomo. S. Bonavent. diet. Sal. t. 7. c. 1. Cinnamomum brevis est arbuscula, sed miræ virtutis, & odoris: ideoque profectum designat humilitatis. S. Thom. in 4. Cant. Cinnamomum significat humilitatem; balsamum gravitatem morum. S. Thom. serm. in Ass. B. Virg.

Cinis virtutum. B. Umberto humilitas est cinis virtutum (ut enim sub cinere servantur carbones accensi; sic æstus Divini amoris sub humilitate conservatur) de humilit. c. 37. apud Lobb. 2. p. q. un. de S. Dominico §. 3.

Colori viridi comparatur. S. Bonav. diet. Sal. t. 7. c. 1.

Concavitas Christi humilitas ejus fuit. S. Thom. serm. in Exalt. S. Crucis.

Convalles significant humiles mentes, quorum lilium Christus est. S. Thom. in 2. Cant. Per convallem humilitas significatur. S. Aug. de Sanctis s. 17. de Annunt. B. V. c. 2.

Currus. Humilitas currus est, qui in cœlum sustollit, & equos habet alatos. S. Crhysost. hom. 40. in ep. 1. Cor.

Custos reliquarum virtutum. S. Ildefonsus ser. 3. de Ass. B. V.

David. Goliath figura diaboli, & superbiæ. David Christi, & humilitatis. S. Isid. c. 10. in 1. Reg. Per Saulem Judæorum elatio; per David autem Christi humilitas significatur. S. Isid. c. 12. in 1. Reg.

Discipula Christi. Humilis, discipulus ejus est, qui crucem pro nobis sustinuit. S. Ephr. de vict. adhort. 2. ad Mon. Novit.

Disciplina miræ virtutis, & admirabilis Philosophia. S. Ildefonsus ser. 2. Ass. B. V.

Dos Sponsi Divini, amores rapiens. In compendio vitæ. S. Rosæ Romæ. 1665. impr. cap. 8.

Ethica. Illi reges magi habuerunt multiplicem scientiam. Habuerunt Logicam; profundissimam quæstionem faciendo: *ubi est, natus est Rex Judæorum, &c.* Astronomiam, Arithmeticam; numerum mirabilis virtutis eligendo: *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham*. Musicam, adorando; Ethicam, *procidentes*. Est enim verè moralis scientia, scire humiliari. S. Thom. serm. 2. Epiph. Dom.

Felicitas magna, & gloria, est humilitas. S. Ephr. ser. Ascet. de timore DEI.

Finis, & principium. Quemadmodum principium, & finis bonorum est humilitas; ità malorum initium, & finis existit superbia. S. Ephr. tom. 1. ad eversion. superbiæ.

Flos. Humilitas est gratiosa instar floris speciosi - Comparatur autem inter flores præcipuè violæ - Hæc est viola pretiosa; de qua Cant. 2. *ego flos campi, &c.* S. Bonavent. diet. sal. t. 7. c. 1.

Fossa humilitatis cingit castrum Sapientiæ, super quam fortissimus, & pulcherrimus murus obedientiæ ædificatus est, & cœlos penetrat. S. Thom. Opusc. de fil. prod.

Gloria Christianorum, humilitas animi. S. Ephr. de Amore Pauper. Gloria Monacho, humiliare seipsum. S. Ephr. serm. Ascet. de vita Relig.

Gracilitas Sponsæ, est humilitas. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1.

Granum frumenti. Humilitas virtuosa. B. Blasii notatur, cùm dicitur Joan. 12. *granum frumenti cadens in terram, &c.* nam palea significat superbos. Ratio: quia plures sunt eorum, quàm humilium. Secundò: quia palea est vana, & levis, & semper eminet: granum verò parvum est, & semper subjicitur. Sic humilis. S. Vinc. Ferr. serm. de S. Blasio.

Habitus. Anima perpetuò humilitatis indumento, habituque, opus habet. S. Ephr. de vita Spir. c. 65.

Hyssopus, herba humilitas est, saxo hærens; quo signatur humilitas Christi. S. Isid. c. 3. in 3. Reg. Decor animæ humilitas est. Non à me ipso hoc dico, cùm Propheta prior dixerit ps. 50. *asperges me hyssopo, &c.* humili herba, & pectoris purgativa, humilitatem significans. S. Bern. ser. 45. in Cant. Hyssopus significat quod nardus: hyssopus purgat pectus; & humilitas mentem. S. Vinc. Ferr. serm. 1. D. Palm.

Lapis pretiosus. Nota, quod humilitas comparatur spiritualiter, & propriè, quinque lapidibus pretiosis: amethysto, qui reprimit ebrietatem, sic humilitas superbiam, quæ se inebriat per ambitionem. - Jaspidi, qui fugat phantasmata - Humilitas est sicut Saphyrus - Saphyrus reprimit humores. - Et

Et sicut Onychinus - dicitur hominem reddere invictum. - Est sicut Adamas - Adamas reddit hominem gratiosum - Ipsa est *vas admirabile, opus Excelsi*. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1. in medio.

Magna. Humilitas est operum nostrorum magnitudo. Sanct. Chrysost. hom. 3. in Matth. *Non inveni tantam fidem*. Matth. 8. Tantam, quid est? tam magnam. Unde magnam? de minimo, id est, humilitate grandem. S. Aug. ser. 74. de temp. Minimùm de se sensisse, tàm magnum est, quàm maximas res fecisse. S. Chrysost. hom. 2. in Matth. Si vis tuum facinus reddere verè magnum; noli animo evehi: & tunc illud, quod egeris, majus effecisti. - Nihil adeò est amicum DEO; quam si quis se minimis annumeret: hoc est enim caput totius Philosophiæ, & fastigium. Id. ib.

Muscus. Sicut muscus in locis fœtentibus recuperat odorem; sic humilitas fragrantior efficitur, cùm quis considerat propriam vilitatem. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1.

Nardus. Herba parvula est calidæ naturæ; & significat humilitatem: humilitas enim minimè esse potest sine calore charitatis. Est nardus humilis herba; quam etiam calidæ ferunt esse naturæ. Et ideo per hanc videor mihi non inconvenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere; sed quæ sancti amoris vaporibus flagret. S. Bernard. serm. 42. in Cant.

Nihilum illud ipsa est; super quod DEUS fundavit terram. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1.

Oleum. Mitte oleum, nè deficiat tibi lumen lucernæ (Christus.) Oleum tuum humilitas est, quo cervicis nostræ dura mollescunt. S. Ambr. ser. 14. in ps. 118.

Pauperes spiritu. Beati Pauperes spiritu, id est, Angeli humiles: qui pauperes extiterant superbia, qua dives fuit Lucifer. S. Thom. ser. in festo Omn. SS.

Petra humilis fortitudo. S. Isidor. c. 18. in Num.

Porta civitatis hujus (de qua paulò antè) quæ est nisi humilitas? Nam Divini Verbi cognitio superbis absconditur, humilibus revelatur. Matth. 11. *Confiteor tibi Pater*. S. Greg. l. 4. cap. 4.

Possessio eximia. Quam pulchra, atque eximia possessio sit humilitas; facilè norunt. S. Ephr. c. 65. de vita Spir.

Ramus, spica. Sicut ramus, in quo pendet fructus: & sicut spica plena grano: sic anima humilis, quæ est onusta fructibus bonorum operum, & plena granis virtutum. S. Ephr. paranesi 1.

Reclinatorium aureum (B. Virg.) est ejus humilitas. S. Thom. ser. 1. in Annunt. B. V.

Scala. Scala Jacob est humilitas. S. Bernard. de grad. humil. Facta est certè humilitas MARIÆ scala cœlestis; per quam DEUS descendit ad terras: *quia respexit humilitatem, &c.* S. August. ser. in Appendice 83. B. Umberto est humilitas scala, ad cœlestia nos sublimans de humilit. cap. 37. Humilitas est brevis scala devotionis, brevis schola perfectionis, & brevis via salvationis. - Hæc est scala Jacob. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1. Humilitas est quædam scala, qua de terra ascenditur ad cor DEI; ut aliquando S. Brigittæ revelavit Christus Revel. c. 93.

Scutum. Quemadmodum venabulum venatori, & scutum militi; sic etiam Monacho est humilitas. S. Ephr. ser. Ascet. de timore DEI.

Sidus, Humilitas est gratiosa instar floris speciosi; luminosa instar sideris radiosi; & virtuosa instar lapidis pretiosi. S. Bonav. diet. sal. t. 7. c. 1.

Varia promiscuè.

Humilitas est *lucerna*. Sanct. Vinc. Ferr. ser. de Sanct. Augustino.

Illa (superbia) via est Inferni; via Paradisi est humilitas. Idem ser. de morte quadruplici.

Humilitas *Mater* est *doctrina*. Is. ser. 161.

Cydaris, seu *tiara*. Ex. 28. significat humilitatem; lamina aurea descendens sapientiam. Innocentius P. lib. 1. de Sacrif. Missæ c. 28. & 29.

Humiles quasi *petra* sunt. - Superbi quid? quasi fumus. Etsi alti sunt, evanescunt. S. Aug. in ps. 92.

Humilitas est *salubris arx*. S. Greg. mor. l. 8. c. 22.

Saul per humilitatem prælatus est, per superbiam reprobatus. 1. Reg. 15. Cùm esses parvulus in oculis tuis, caput constitutus es in tribubus Israel. S. Greg. mor. l. 26. c. 21.

Humilitas est *vestibulum*. S. Greg hom. 19. in Ezech.

Valles sunt humiles. Nisi Joannes Baptista apud se vallis esset; repletus gratiæ spiritu non fuisset. S. Gregor. hom. 20. in Evang.

Humilitas est *turris*. Id. hom. 37. in Evang.

Calceamentum fit de pellibus mortuorum animalium; & ideo humilitatem significat. S. Bonav. in ps. 59.

Humilitas est *Sapientiæ solum*, Prov. 11. *ubi militas, &c.* Gratiæ pallium. Coloss. 3. *Induite vos - humilitatem*. Gloriæ præludium. Prov. 15. *Gloriam præcedit humilitas*. S. Bonav. expos. 2. ps. 118. c. 4. v. 2. a. 2.

In nullo hæ virtutes (charitas, & humilitas) ab invicem dividuntur - sicut enim pars charitatis est humilitas, ità pars humilitatis est charitas. Sanct. Ambrosius serm. 14. in ps. 88.

Illis tribus virtutibus, id est, castitatis, humilitatis, & charitatis, tamquam tribus panibus reficitur homo DEI. S. Bernard. serm. 17. inter parvos.

An non *lilia*, virginitatis decus, humilitatis insigne, supereminentia charitatis? Sanct. Bernardus serm. 4. in Nat. B. V.

Aurora, quæ fugat tenebras lucem nuntiat, meritò humilitatem designat. Id. ser. 60. inter parvos.

Cùm igitur hanc (superbiam) constet, esse arcem malorum; & radicem, fontemque peccati totius; contrariùm ægritudini remedium conficiens (DEUS) quasi fundamentum quoddam forte, atque tutum, hanc primùm legem collocavit. Siquidem unusquisque humilitate supposita tutissimè cuncta alia supponit ædificans. Hàc verò subducta, etiamsi ad ipsum usque cœlum conversationis sublimitate pervenias, facilè omnia subtrahunt, atque in finem pessimum exeunt: sive orationem, sive jejunium, sive misericordiam, &c. absque humilitate congreges. S. Chrysost. hom. 26. in Matth.

Ille est maximè seipsum sciens, qui se esse nihil existimat. Id. ibid.

Præterea nullum lacrymis melius remedium est ad peccatorum vulnera. Humilitas enim, atque contritio cordis, omnem vim superat. S. Chrisost. hom. 30. in Matth.

Quod igitur *caput virtutis* est? Humilitas certè. Quippe ab ipsa incipit Christus dicens: *beati pauperes spiritu*. Hoc caput etsi nec cæsariem, nec crines habeat; sic tamen pulchrum est; ut DEUM ad seipsum attrahat. Ad quem, ait. Is. 66. respiciam, nisi ad humilem? S. Chrysost. hom. 48. in Matth. Vide plura ibi de hoc Capite.

TITULUS VI.

HYPOCRISIS.

A*rbor* florida infructuosa. Tria sunt genera arborum, quæ nullos faciunt fructus. Prima est, quæ facit frondes sine floribus: hi sunt, qui habent verba sine operibus. Secunda, quæ facit flores sine fructibus: hi sunt, qui faciunt in apparentia opera, sed non verè. Tertia, quæ facit fructus, sed inutiles penitus. S. Thom. serm. 2. Dom. 8. Pent.

Fermentum. Expurga vetus fermentum, id est, hypocrisim. S. Thom. ser. 2. in Purif. B. V.

Fœnum viride. Hypocritæ signantur per fœnum viride - Viride autem dicitur: quia aliquid viroris habere videtur per speciem exteriorem. S. Thom. 8. Apoc.

Fovea. Nota, quòd ambulamus in medio trium fovearum. Prima est mulier, vel luxuria; secunda, gula, & ebriositas; tertia, hypocritarum, & maleficorum dolositas. Matth. 8. vulpes foveas habent. S. Thom. ser. 1. D. 20. Pent.

Seon interpretatur *tentatio oculorum*; per quem figuratur diabolus - Iste Rex occiditur in unoquoque homine quando quisque damnat simulationem, & diligit veritatem. S. Thom. c. 21. in Num.

I.

TITULUS I.

JEJUNIUM.

AZ4. Qui orat cum jejunio, duplices habet alas, etiam ipsis ventis leviores. Neque enim oscitat, & torpet orans, quod, & multi patiuntur; sed est igne vehementior, & terra sublimior. S. Chrysost. apud. S. Thom. in Cat. sup. 17. Matth.

Agilitas. Est jejunium sicut agilitas in avicula. S. Bonav. diet. Sal. t. 2. c. 6.

Alimentum animæ. Jejunium animæ nostræ alimentum est. Et sicut corporalis iste cibus impinguat corpus; ità jejunium animam efficit valentiorem. Sanct. Chrysostomo. hom. 1. in Gen.

Angelorum imitatio. Jejunium est pro virili nostro, contemptus præsentium, schola precum, alimonia animæ, frænum oris; & mitigat concupiscentias: sciunt, qui jejunant: & mitigat voluptates; & non ignorant, qui tentarunt. - Ferme Angelus est jejunans. Sanct. Chrysost. serm. de Jejunio.

Anima orationis. Est orationis anima jejunium; jejunii vita misericordia est. Hæc nemo rescindat, nesciunt separari. S. Chrysol. serm. 43. Quid jejunium nobis proderit, si relinquatur in terra? sublevetur ergo jejunium penna quadam orationis. - Superbus Pharisæus. Luc. 18. ala una utens (*jejunabis in Sabbato*) jejunium ejus non pervenit ad cœlum. Sanct. Bernard. serm. 4. in Quadr. Vis orationem tuam volare ad DEUM? fac illi duas alas, jejunium, & eleemosynam. S. Aug. in ps. 42.

Aratrum. Jejunium est singulare sanctitatis aratrum: colit corda, eradicat crimina, evelit delicta, vitia subruit, charitatem serit, parat innocentiæ messem. Sanct. Chrysol. serm. 31.

Arma sunt, quibus nos Salvator instruxit, oratio, misericordia, atque jejunium. S. Ambros. serm. 86. Jejunium meliùs, quàm murus tuetur. S. Ambros. l. 5. Epistolar. ep. 28. Jejunium fortitudo viri est in bellis. Jejunium strenuis militibus telum, athletisque exercitium. S. Ephr. paræn. 1. ad Novitios.

Canes docent jejunare. Canes imitemur (in cohibendo nos à gula: illi enim quamvis à natura sua ad vorandum sint. dum fament, propensi; tamen ex sola instructione humana tantùm proficiunt, ut leporem venatu captum, licèt famelici, non attingant. Quantò magis homo præditus ratione debet se abstinere à vetitis per Dominum omnium.) Hoc & accipitres, & aquilas, facere dicitur. S. Chrysost. hom. 42. ad Pop. Quòd si Paulum commemoravero; dicitis, quòd ipse fuit Apostolus. Propterea Paulum taceo - nec hominem refero, sed bestiam. - Et bestiam hoc à natura non habentem, nè respondeatis, quòd non naturaliter, & non voluntariè hoc efficit, Et quod admiratione dignum: voluntate non propria, sed cura tua; non quòd fatigatus sit, non quòd cursu distractus, non quòd propriis cepit laboribus, computat: sed, his omnibus posthabitis; Domini præceptum custodit, & ventre superior efficitur. Sitis igitur canibus non inferiores. S. Chrysost. hom. 42. ad Pop.

Castitas. Defiderare jejunium, animæ dico puritatem, ac castitatem. S. Ephrem. De agone Spirit.

Castra nostra. Castra nobis sunt nostra jejunia; quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt. - Murus igitur quidam est Christiano jejunium, inexpugnabilis diabolo, intransgressibilis inimicis - Tunc est fortis infirmitas, 2. Cor. 12. v. 10. quando caro tabescit jejunis. Sanct. Ambros. serm. 25.

Cohabitator corporis securus. S. Ephr. de Jejunio.

Comes sobrietatis, temperantiæque opifex. Id. ibid.

Comes itineris optimus viatoribus. Idem ibidem.

Corrigit vitia. Luxuriæ, ventri, gulæ, fames tortor apponitur: ut ibi ultrix pœna seviat, ubi pœnalis reatus exarserat. S. Chrysol. serm. 1. de fil. prod.

Disciplina juventutis, ornamentum senibus. S. Ephr. de Jejunio.

Eleemosyna cum jejunio. Alget jejunium, quod non eleemosynæ vellus tegit. - Quod est terris ver, hoc misericordiam scimus esse jejunio. S. Chrysolog. serm. 8. de Jejunio. quòd oleum lucernæ, hoc jejunio pietas - quod diei Sol est, hoc eleemosyna noscitur esse jejunio. - Ac nè multis immorer: quod est anima corpori, jejunio largitas hoc habetur. S. Chrysolog. serm. 8. de Jejunio. Est jejunium Ecclesiasticæ vitæ viaticum salutare, invictus Christianæ militiæ principatus: sed in his virtutibus jejunium tunc viget, tunc vincit, triumphat; cum duce misericordia pugnat. S. Chrysol. ser. 8. Jejunium est sanctitatis hostia, sacrificium castitatis, sed sine misericordiæ incenso ad Divinum non potest conspectum in odorem suavitatis ascendere. Quod anima est corpori, hoc misericordiam constat esse jejunio. S. Chrysol. serm. 41. Quod est sine rege aula regia, hoc est, sine largitate jejunium. Idem serm. 42.

Flos palmæ. Qui sic jejunat, videri possit assimilis flori ejus palmæ, quæ ἀνθεῖον dicitur: & externè quidem colore interspergitur planè tristi; interne autem candorem niveum præfert. Sed & arbor admirabili fructuum prægnans est ubertate. Sanct. Antiochus Abbas homil. 7. de Jejunio.

Frænum cupiditatibus Monachi est jejunium. S. Ephr. de Jejunio. Frænum quoddam luxuriantis animæ est corpus exhaustum. S. Ambr. ser. 33.

Mansiones quædam jejunia nostra sunt (ut in Exod) S. Ambr. serm. 23.

Mater sanctitatis jejunium. S. Ephr. de Jejunio.

Medicina. Est etiam jejunium remedium ad expiandum morbum; bonum consilium ad effugiendum lupum, & certum ingenium ad impugnandum castrum. S. Bonav. diet. Sal. tit. 2. c. 6. Medicina est jejunium. Sed medicina licèt millies utilis sit, per utentis imperitiam inutilis sæpe fit. Sanct. Chrysost. hom. 3. ad Pop. Non puteis parvum quoddam lucrum esse jejunio. Ab uno ligno si abstinuisset Adam, si ab uno jejunasset, mortua fuisset mors: imò non fuisset mortua, quia non erat. Vides, si hoc pharmaco usus fuisset Adam, non fuisset mortale nostrum genus. S. Chrysost. serm. 1. de jejunio.

Navis. Quemadmodum leviores naves maria velociùs transeunt; contrà multis oneribus gravatæ submerguntur; ità jejunium leviorem quidem mentem efficit, ut faciliùs hujus vitæ pelagus transmittat, & in cœlum, ac ea, quæ in cœlo sunt, respiciat; & nihili faciat præsentia; sed ut umbras, & somnia - censeat. S. Chrysostom. hom. 1. in Gen.

Oratio cum jejunio. Optimum jejunium dicitur; quando homo exterior jejunat, & homo interior orat. S. Bonav. diet. sal. t. 2. c. 6. Qui orans jejunat, binas possidet alas, quibus ventos ipsos volando prætervehitur: non enim oscitat, non extenditur; nec torpet orando, quæ multi patiuntur, sed igne ardentior, & terra superior est. Quare, terribilis hostis dæmonibus reditur. S. Chrysost. hom. 58. in Matth. Quid. jejunium nobis proderit, si relinquatur in terra? quod absit. Sublevetur ergo jejunium penna quadam orationis, &c. S. Bern. ser. 4. in Quadr. Vide superiùs hic *ala*.

Parcitas ignis. Est jejunium sicut parcitas ignis, vel lignorum, sub olla. - Ancilla provida impedit tripliciter ebullitionem ollæ: scilicet ligna subtrahendo, aquam infundendo, &, quæ sunt in olla, movendo. Sic anima pœnitens instar ancillæ, &c. S. Bonav. diet. salm. titul. 2. cap. 6.

Pedes quidam animæ pernices sunt fides, & jejunium. S. Ambr. ser. 23.

Portus animarum nostrarum est jejunium. S. Chrysost. hom. 1. in Gen.

Quadragesimale jejunium. Tempus Quadragesimale est mons altus, & desertus; & tempus carnale est locus passus, & deliciosus. S. Vinc. Ferr. ser. 2. in Sabb. D. 1. Quadrag. Quia de aliis omnibus Sanctis nullus jejunavit Quadragesimam, nisi isti duo (Moyses Ex. 24. & Elias 3. Reg. 19.) ideo hi soli fuerunt cum Christo in gloria transfigurationis. Matth. 17. Ideo si vultis esse in societate Christi in transfiguratione in monte gloriæ; Quadragesimam jejunetis. Id. ibid. Hodie, dilectissimi, sacrum Quadragesimæ tempus ingredimur tempus militiæ Christianæ. Id. ibid. Tempus extra Quadragesimam est tempus navigationis: ubi navicula animæ nostræ ex tempestatibus, id est, paccatorum fluctibus multa damna patitur. Proinde, ut confracta, & dissoluta reparentur, ad Quadragesimam, quasi portum, fracta reparaturi fugimus. S. August. serm. 55. de temp. Sicut tempore messium, vel vindemiarum, unde caro nostra possit sustentari, colligitur: ità in diebus Quadragesimæ, quasi in spirituali vindemiarum, vel messium tempore, unde anima nostra in æternum possit vivere congregetur. S. Aug. serm. 56. de temp. Quòd Quadragesimam jejunamus, non est humana inventio. authoritas est Divina; est & mysterium. Quadragesima quatuor decades, quadratam fidei continet disciplinam; quia semper est quadrata perfectio S. Chrisolog. serm. 11. Quadragesima tempus est bellorum spiritualium. Is. serm. 12. Id deserto quodam videtur habitare, qui Quadragesimæ tempore jejunus, & castus est, desertum quoddam plane ipsum corpus est Christiani; cum non repletur cibis, non poculis irrigatur; sed arentis inediæ squalore negligitur. Desertum, inquam, est corpus nostrum, cùm abstinentia marcescit caro, &c. S. Ambrs. serm. 34. de Quadrag. Ego testificor vobis; hos (dies Quadragesimæ, jejunii) dies esse Redemptionis: hoc esse tempus quodammodo cœlestis medicinæ; in quo omnium vitiorum nostrorum labem, & universa vulnera peccatorum sanare poterimus; si medicum animarum nostrarum fideliter exoremus. S. Ambr. serm. 27. de Jejun. His itaque dierum quadraginta jejuniis reconciliatur DEUS, aperiuntur cœli, inferna reserantur. Igitur jejunemus continuè, & devotè. Id ibid. Elias 3. Reg. 9. quadraginta dierum jejunio impetravit pluviam. Figura fuit ipse nostri jejunii: nos oportet jejunare; ut pluviam cœlestis baptismatis impetremus pro Gentilibus, qui in siccitate sunt positi. S. Ambros. serm. 27. de Jejun. Navigia corporum nostrorum Quadragesimæ sunt curata jejunio. S. Chrysolog. serm. 60. Quemadmodum in viis publicis sunt stabula, & diversoria, in quibus sessi viatores, & respirant, & quiescunt, ut alacriùs postea pergant. Et sicut in mari littora sunt, & molles oræ, & portus, ut in eos ejactatione se recipiant navigantes; atque ubi recreat sedata procella denuo navigationem aggrediantur: ità & nunc his, qui in hac Quadragesima jejunii cursum sucepere, quasi stabula, & diversoria, & litora, & portus, per duos hebdomadæ dies Dominus quietem largitus est; ut & corpore aliquantulum jejunii labores remittantur, & animam refocillent jejunantes; & exactis illis duobus diebus in pulchrè cœpto itinere alacriter currant. S. Chrysost. hom. 11. in Gen. Nos, fratres, ingressi iter abstinentiæ, jejunii pelagus, Quadragesimæ viam; navim corporis nostri solvamus à littore Mundano: sæcularis patriæ renuntiemus curis; in crucis arbore tota mentis vela tendamus; virtutum funibus, sapientiæ remis, gubernaculis disciplinæ, navigii nostri muniamus incessum. Christo gubernante, flante S. Spiritu, evictis voluptatum spumis, superatis vitiorum fluctibus, decursis criminum procellis, transvectis scopulis peccatorum, atque omnium delictorum naufragiis evitatis, Paschæ portum, lucrum vitæ, gaudia resurrectionis intremus. S. Chrysol. ser. 8. de Jejunio. Nunc est tempus, quo gula cum jejunio, abstinentia cum crapula, cum luxuria castitas, &c. confligit. Idem serm. 13.

Vehiculum est ad cœlum. S. Ephrem. de Jejunio.

Unctio. Est jejunium corporis, capitis unctio; & carnis inedia, refectio cordis. S. Bernard. serm. 1. in Quadrag.

Varia promiscuè.

Jejunium scimus, esse DEI arcem, Christi castra, murum spiritus, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis trophæum. Hæc Adam servavit in paradiso, quem inde detraxit gula. S. Chrysol. serm. 11.

Jejunium est animarum nostrarum tranquillitas, senum decor, adolescentum pædagogus, continentium magister; quod omnem ætatem, & sexum, quasi diademate quodam coronat. S. Chrysost. hom. 2. in Gen.

Est jejunium vitiorum mors, vita virtutum, pax Corporì, membrorum decus, ornamentum vitæ, robur mentium, vigor animarum. castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, civitas sanctitatis. Schola meritorum. magisterii magisterium, disciplinarum disciplina. - Jejunium sine misericordia simulacrum famis est, imago nulla est sanctitatis: sine pietate jejunium occasio est avaritiæ. S. Chrysol. serm. 8. de Jejunio.

Abstinentia est lorica. S. Ambrosius l. 4. in Luc.

TITULUS II.

S. IGNATIUS LOYOLA.

A*Braham*. Concilium Tarraconense An. 1600. cp. ad Clem. VIII. vocat S. Ignatium verum alterum Abraham, & Patrem multarum Gentium.

Abstractus. S. Ignatius est totus à materia, & terrenis abstractus; & cum D. Paulo nuda propemodum anima. Lobb. de S. Ignatio q. 1. S. Paulum nudam propemodum animam vocat. S. Chrysost. ep. 2.

Anima. Fuit Ignatius totus anima; homo cœlestis, terrestris Angelus. Id. ibid.

Ara. Arx. Est arx refugii, afflictorum solatium, peccantium asylum; beneficentiæ, ac miserationis ara. Lobb. in Procem.

Cherubim. Seraphim. Fuit. S. Ignatius & vero Cherubinus, ab infusa sibi luce Divinæ cognitionis; & Seraphinus ab ardore charitatis. Lobb. q. 2. de S. Ignatio.

Columna Ecclesiæ. Qui D. Ignatio recens converso à confessionibus fuit, de eo dixit: hic, si vivat, futurus aliquando columna ingens Ecclesiæ, successor Apostoli Pauli, sincerumque vas electionis ad conversionem orbis, id est, Infidelium hæreticorum, & peccatorum. Ità refert ex summa processus Canoniz. Lobb. de S. Ignat. in Procem.

Defensor novus Ecclesiæ, propugnatorque Religionis. Franc. Maria Ep. Portuensis, S. E. C. coram Greg. XV. Lobb. in Procem.

Digitus DEI. Paulus IV.

Dux sacratioris militiæ. Lobbet. q. 1. de S. Ignatio.

Granum sinapis vocat S. Ignatium Ludovicus de Strada, Ord. Cist. in quadam epistola de qua 1. p. hist. Soc. l. 16. cap. 125., quod quidem minimum ex seminibus est, sed tamen in magnam arborem, id est, Societatem toto orbe diffusam excrescit, &c.

Jacob electum, Lutherum Esau, vocat S. Ignatium Franc. Montanus Apol. pro Soc. cap. 64.

Intelligentia. Magna illa mens (Ignatius) & intelligentia spectabat, quid in cœlo, quid in sole, &c.: & in his nihil agnoscebat, ubi animus conquiesceret. Lobb. qu. 1.

Lucerna. Quod si vel ipso Christo judice. Joan. 5. vel Ecclesia interprete, Confessores lucernæ sint; & lucerna erit Ignatius. Id. ibid. Etti Princeps lucerna Societatis sit Agnus, sit ipse DEUS; at secundùm illum est Ignatius. Id. qu. 2.

Lumen Ecclesiæ. Sic eum vocat Gabriel Card. Paleollus. Lobb. in Procem.

Melchisedech. Sic à consanguineorum cura aberat, quasi esset sine Patre, sine Matre, sine Genealogia, ut alter Melchisedech. Id. q. 1.

Speculum pellucidum eximiæ sanctitatis. Ludovicus Granatensis.

Thesaurus communis orbis terrarum. Cardin. Ludovicus Ludovisius in sua quadam oratione de S. Ignatio apud Lobb. in Procem.

TITULUS III.

SOCIETAS JESU, A'S. IGNATIO FUNDATA.

A*Cademia probitatis*. Verè cœtus ille virtutis gymnasium, honestatis lycæum, probitatis Academia. Franc. de Royas, Ordin. Min. t. 2. comm. in Concord. Evangel. pro arcanis mens Julii in festo S. Ignatij.

Acies ignea Ignatii. Card. Ludovicus Ludov. Paneg. de S. Ignat.

Æacidæ invicti, & indefatigabiles. Florimundus Remundus l. 5. de ortu hær. cap. 2. §. 2.

Agrum fertilem, uberes fructus quotidie proferentem vocat Paulus III. in Brevi: Licèt debitum.

Agricolæ, qui Zizania extirpare, bonum semen renovare, plantare; terrasque incultas Evangelico sulco, ac Ecclesiasticæ disciplinæ vomere, erudire non cessent. Gregorius XIII. in Bulla. Salvatoris Domini.

Alveare. Card. Baronius in Notis ad 29. Decemb. vocat seminaria Societatis, virtutum, & doctrinæ prata: & quòd ex his tamquam alveariis apes emittantur, quæ purioris doctrinæ mel instillent, fucos arceant, &c.

Amplissima, divinitus excitata. Thomas Bozius t. 1. de Signis Eccl. l. 5. c. 3.

Apostolorum Coadjutores, Prudentius de Sandoval, Ordin. Bened. Ep. Pampilon. 2. p. gest. Caron. 5. l. 4. §. 25.

Apostoli à DEO utriusque orbis constituti. Augustinus Manno Congr. Orat. Sacr. histor. c. 35. Cœtus Apostolicus. Lud. Granatensis. hist. Sac. t. 1. l. 11. n. 69.

Angelica. Socij JESU sunt velut cœlestes genij. Puteanus Cent. 4. cp. 17. ad Joannem Stephanum filium suum.

Antesignanos veræ fidei, & fatores germanæ doctrinæ, Societatem venerandam; vocant Societatis viros Lucernenses Helveti in literis ad Everardum. in quibus Collegium Lucernæ fundandum petunt.

Arx Religionis firmissima. Ant. Zara Episc. Petinen. in Anatomia ingenior. sect. 1. cap. unico ad finem.

Benedictam Societatem vocavit Paulus V. hist. Soc. t. 2. n. 38.

Brachium dexterum Ecclesiæ DEI. Clemens VIII. Suarez. t. 4. de Relig. l. 1. de Instit. Soc. c. 7. n. 5.

Calamus scribæ. Inter Sacros Ordines pro MARIA gloriosè decertavit Societas JESU; Sanctorum, & Sapientum ad miraculum fæcunda mater, dexterum Ecclesiæ brachium; digitus DEI; calamus scribæ velociter scribentis. Joannes de Salcedo, Ord. Seraph. in Assertionibus dicatis Urbano VIII. an. 1625.

Car-

Carnificina cupiditatum. Si collegia Jesuitarum, carnificinam cupiditatum, si flagitiorum pestem, si frænum furoris; dixisses; si juventutis cippos, si mortem lasciviarum; parum dixisses. Stanislaus Rescius Proton. Apost. in Apolog. contra Polonum pag. 103.

Centuria Christi. Neque lycæum quoddam, aut Academiam novam; sed novam Christi Centuriam instituit Ignatius. Sfortia Pallavic. lib. Vindicat. Soc. JESU c. 32.

Columna Ecclesiæ. Valerius Ximenez, Ord. Carmel. t. 1. stimuli devotionis c. 1. §. 1. tit. 3. Vocat Socios, gemmas, & lapides pretiosos, quibus voluit DEUS locupletare illustrissimam Societatem JESU; columnam firmissimam Ecclesiæ, murum fortissimum, & inexpugnabilem, adversùs hæreticos.

Composita Religio ad DEI summam laudem, Ecclesiæ ingens emolumentum, &c. Gregorius de Alfaro, Ord. S. Bened. in vita D. Francisci Reynoso Ep. Cordub. c. 15.

Digitus DEI. Paulus III. Inter Sacros Ordines, &c. Vide superiùs Calamus scribæ, &c.

Divinus Ordo. Ant. Perez, Ordin. Bened. Archi-Ep. Tarraconens. in Laurea Salmantina certam. 6. c. 6.

Emporium animarum. Paulus Ant. de Iarsia Theolog. Doctor, Abb. S. Antonii tr. de Nundinis l. 2. cap. 5. n. 1. Scientiarum, ac virtutum omnium, emporium. Anton. Zara Ep. Petin. in Anatomia ingen. sect. 1. c. unico ad finem.

Equus Trojanus. Ferdinandus Martinez Mascarenas Ep. Algartiorum. Vide Crisim de Soc. JESU §. 5. n. 37. Ex qua alii plurimi viri DEI Spiritu pleni; omnique genere scientiæ, ac doctrinæ instructi, tamquam ex Equo Trojano prodierunt. Stanislaus Carnovius.

Excitata à DEO. Cuivis perspicuum est, excitatum hunc à Domino Ordinem fuisse. Pius IV. ep. ad Philippum II. Cœlitus emissa, ad miserabilium temporum ruinas. Barthol. à Martyrib. Ord. Prædic. Archi-Ep. Brachat. ep. 20. ad Laynium. Excitata - DEO ad ædificandum. Genebrard. Arch-Ep. Aquinens. Ordin. Benedict. l. 4. Chron. ad annum 123. Ordo, quasi præsidiaria manus DEI benignitate submissus. Franciscus Romæus Gen. Ordin. Prædic. in literis ad suos. Societas amplissima, divinitùs excitata. Thomas Bosius tom. 1. de Sig. Eccles. lib. 5. c. 3. Divino pneumate acciti. Petrus Matthæus in Bullario ad Bullam. 3. Pauli III. Est auxiliaris manus de cœlo contra novum Sennacherib submissa. Florim. Rem. l. 5. de ortu hæres. c. 2. n. 2.

Exploratores: expediti, tàm ad bellandum, quàm gradiendum; vocat primos S. Ignatii Socios. Lobb. qu. 1. de Sanct. Ignat.

Expugnatores accerrimi ignorantiæ, & impietatis. Alfonsus Ciacconus Ord. Prædic. vita Pauli III.

Familia Sancta. Sacra Societas. Barthol. à Martyribus Ord. Præd. ep. ad Laynium.

Gemmæ, & lapides pretiosi; (Socii) quibus voluit DEUS locupletare illustrissimam Societatem IESU. Valerius Ximenez, Ord. Carm. t. 1. stim. devot. c. 1. §. 1. tit. 3.

Gloria disciplinarum. Erricus Puteanus or. de Purif. B. V.

Gloria Divina prima instrumenta. Barthol. à Martyrib. ibid.

Grata cœlo. O maximè à DEO dilecta Religio! Joan. Sanchez in electis disp. 43. n. 16. O grata DEO sancta Sodalitas! Levinus Torrentius Ep. Antuerp. in carmine quodam. Vide Crisim de Soc. § 5. n. 41.

Gymnasium virtutis. Francisc. de Royas, Ord. Min. tom. 2. comm. in Concord. Evang. pro arcanis mensis Julii in festo S. Ignatii.

Joseph dilectus, invisus fratribus; cui obedivit Pharao, &c. Joachimus Abb. Florensis l. 1. Concord. novi, & vet. Test. c. 18.

Laudatum nunquam satis vitæ *Institutum*. Bruno Lother, Ord. Carth. libro, quem S. P. Ignatio tum viventi dicavit.

Legio. Ignatius legionem in Ecclesia DEI fortissimam conscripsit. Joan. Ciampiolus lit. ad Greg. XV.

Magnum Ordinem Societatem; P. Generalem Claudium verò magnum decus. Horatius Carvon Bibliopola Lugdun. ep. dedicat. ad nostrum P. Claudium Aquavivam. sup. 5. tom. disput. in Scripturam.

Mater secunda Sanctorum, & Sapientum, ad miraculum, Joan. de Salcedo, Ordin. Seraph. in Assertionib. dicatis. Urbano VIII. an. 1625. Sanctitate, & doctrina excellentes. Franc. Forerius, Ord. Prædic. Comm. in Is. in ep. ad Henricum Cardin.

Nauclori peritissimi in hoc mortalitatis procelloso mari. Greg. de Alfaro, Ord. S. Bened. cit.

Nubes. Joannes Fridericus Lummius l. 2. de extr. Jud. & vocant. Ind. c. 6. Prophetiam ait esse de Jesuitis, Is. 60. *qui sunt isti, qui ut nubes involant, & quasi columbæ, &c.* Hanc interpretationem approbat Rutilius Benzonius Ep. Laureet. lib. 1. de Jobilæo c. 8.

Officina splendida literarum. Prosper Farinacius tr. de Hæresi. ep. dedic. ad Card. Inquisitores.

Operarii novissimi. hi, licèt novissimi, tamquam nona diei hora, in vineam Dominicam inducti sunt, ab ipso Domino. Pius IV. ep. ad Philippum II. Fideles operarios in vinea Domini. Vocat Alex. VII. lit. ad Remp. Venet. Quando fructuosiùs vocat Societatem venerandam se in vinea Domini exercentem. Gregor. VIII. in Bulla Salvatoris Domini. Dignatus est (DEUS) mittere novos operarios in vineam suam. Ità Religio Carthusianorum Romam ad PP. Congregatos scripsit.

Pallas. Justus Lipsius Cent. 3. Miscell. ep. 34. ad P. Jacobum Pontanum, vocat eam suam Palladem: quæ se Ulyssen inter nautragia servavit.

Palmites. Presbyteri Venerabilis Societatis JESU, in vinea Domini tanquam fructiferi palmites. Gregor. XIII. Bulla Salvatoris Domini.

Perfectio sæculi. Eritius Putaneus orat. de Purif. B. V.

Per necessarios. Ecclesiæ universæ vocat Henricus IV. Rex Galliæ. Vide Possevin. in Apparatu, verbo: Societas.

Porta Paradisi. Angelum Sybillam, Societatis JESU Sacerdotem Messanæ mortuum, ferunt; cùm primùm ad Collegii fores venisset, (ut ad Societatem admitteretur) validis pulsantem ictibus dixisse: hæc mihi Paradisi Porta. Franc. Sachinus hist. Soc. p. 4. l. 4. n. 129.

Præsidiaria quasi *manus*; DEI benignitate submissus Ordo. Franc. Romæus Gen. Ord. Prædic. in literis ad suos.

Pupilla oculi. Constantia Regina Poloniæ Societatem Pontifici, tanquam pupillam oculi sui commendavit. In epistola sua ad Congr. Generalem. Soc. JESU Romæ.

Sacratissima Societas. Vincentius Laurea Ep. Montis Regalis; postea Card. ep. ad Laynium.

Satores germanæ doctrinæ, antesignanos veræ fidei. Lucernenses Helveti in lit. ad Everardum.

Servi utiles; ac traditis à Domino talentis augendis imprimis opportuni. Alexander VII. in lit. ad Remp. Venet.

Societatem ingeniorum vocat Clemens VIII. Vide Adam, Contzen l. 8. polit. c. 2. 50.

Spes firmissima. Albertus Dux Bavariæ ep. ad Laynium an. 1560. ait: quassatos vineæ Domini muros sine intermissione reficiunt - - in quibus revivescentis Religionis, extirpandarumque hæresum, una firmissima spes consistit.

Vistrix hæresum, Phares virtutum. Eritius Puteanus or. de Purif. B. V.

Vinea Domini electa. Ambros. Viola Ord. Prædic. Ep. Laquedonens. in approbatione libri Vindiciæ, Soc. JESU Auth. Sfortia Pallavic.

Universa reperies in hoc cœtu. Hieronymus Romam Ordin. S. Aug. p. 1. Reip. Orbis l. 6. cap. 22

Varia promiscuè de eadem.

Venerandam plurimum Societatem vocat Ferdinandus Secundus Rom. Imp. Lamorma, in vita ejus c. 25.

Militiam esse spiritualissimam à B. Ignatio erectam, ajunt Regna Castellæ ad Clem. VIII. literis pro beatific. B. Ignatii.

Sanctissimos Socios; qui contra Lutherum ejusque sequaces, castra posuerunt, vocat Emmanuel Rodriquez Ord. Seraph. tom. 1. qq. Regular. q. 2. a. 9.

Religiosissimos, & Sanctissimos Patres, vocat Petrus Navarra, de Restit. l. 2. c. 3. n. 83.

Bellarminus est sidus Ecclesiæ clarissimum, & hæreticorum formidolosissimum fulmen, sapientium omnium coryphæus. Prosper Fariacius tr. de hæresi ep. dedic. ad Cardiniles Inquisitores.

Exercitia Sacra P. S. I. Novitiatum toti humano generi institutum, vocat Ludovicus de Strada Ord. Cisterc. in quadam epistola, quæ habetur p. 1. hist. Soc. l. 16. n. 125.

Certè mihi persuadeo: quisquis ejus Societatis res bene compertas haberet; eum non nisi bene de ea sentire posse. Laurent. Surius in historiali epitome ad an. 1540.

Ut magnum illud Ecclesiæ lumen Augustinus olim in Africa Manichæos, Donatistas, & Pelagianos; sic nostra ætate Lutheranos, &c. strenuè in Germania Canisius oppugnavit. Aubertus Miræus in Belgicis elogiis classe 4.

S. Pius V. dicit in Bulla: Innumerabiles; quòd Societas Christiano orbi innumerabiles fructus attulerit, & sollicitis studiis afferre non desistat.

Validum Ecclesiæ Catholic. propugnaculum. Cæsar. Baronius Card. ep. ad Stanislaum Carneovium Archi-Ep. Gnesn. Roma prid. Kal. Oct. an. 1592.

Cùm particulæ aurium Sanctorum Martyrum nostrorum Japonensium à quodam allatæ essent ad P. Organtinum, dixit: Ecce tibi primitias Societatis in Japone! ecce laborum fructum! ecce flores novæ hujus Ecclesiæ! quos Domino humiliter offero. Ludovicus Froes histor. Martyril cap. 7. n. 6. Et Bollandus 5. Febr.

Excessit recens è vivis doctorum ingeniorum luctu incomparabili, scripturæ summus interpres; abditæque divinorum librorum, & abstrusæ scientiæ perscrutator, & investigabilis, Benedictus Pererius: Horatius Cardon. Bibliop. Lugd. ep. dedic. ad N. R. P. Claud. Aquav. sup. 5. tom. disput. in Script.

Quòd Sacri Ordines multa semper passi sint, id Sacri DD. Dominici, & Francisci, Ordines abundè testantur; ut de Societate JESU à beato Ignatio patrum memorias, publico Ecclesia bono excitata nihil dicam. Adeò verum illud Apostoli: *omnes qui volunt piè vivere, &c.* Aubertus Miræus in Chron. Cisterc. p. 206.

Carolum Scribanium à Societate JESU vocat Erycius Puteanus in apparatu æpistolarum Centur. 3. ep. 68. solem; libros autem ejusdem vocat aurum sine scoria. Item Magnum Scriptorem.

Cui (Societati) qui adductus non est; minùs ille aut doctrinæ, aut pietati tribuit. Imò verum Ecclesiæ splendorem videtur ignorare. Erycius Puteanus Cent. 4. ep. 53. ad P. Petrum. Franc. Schistetium S. J.

TITULUS IV.

IGNORANTIA.

Achis interpretatur *quomodo est?* per quod significatur ignorantia; & verbum mirantis, & non agnoscentis. S. Isid. c. 16. in 1. Reg.

Cœcus. Cœci, qui non intelligunt viam vitæ. S. Thom. in Cat. sup. 15. Matth. Cœcus Sacerdos est, qui Scripturæ scientiam non intelligit. Isid. c. 13. in Levit.

Caligo ignorantiam significat. S. Thom. in 2. Thren.

Nox defectum spiritualis intelligentiæ significat. S. Thom. in ps. 16. Nox in Sacro eloquio pro ignorantia ponitur. Haymo apud S. Thom. in Cat. sup. 3. Joan.

Palea ignorantiam significant. S. Bernard. Charit. c. 5.

Tenebræ Lucem quod dicit, Lex DEI est - tenebras autem quod dixit, ignorantia est. Arnobius c. 5. in Joan. Gen. 1. *Tenebræ* id est, ignorantiæ, *erant super faciem abyssi*. id est, humani cordis, ex diaboli deceptione. S. Thom. de Sacr. Alt. c. 6.

TITULUS V.

INNOCENTIA.

Agna. Quid per agnam, nisi activæ vitæ innocentia? S. Isidorus c. 7. in Levit.

Agni dicuntur sancti propter tria; propter innocentiam, propter simplicitatem, propter mansuetudinem. Sanct. Thom. ser. 1. in festo S. Lucæ. Ipse in vitulo, propter virtutem crucis offerebatur: ipse in agno propter innocentiam; in ariete propter principatum; in hirco propter similitudinem carnis peccati; in turture, & columba propter DEUM, & hominem. S. Isid. c. 1. in Levit.

Columba, simplicissima avis est: & per hanc simplicitas, & innocentia Ecclesiastica figuratur: quasi enim oculos columbarum habet; quia ab omni fictione se immunem ostendit. S. Thom. in 1. Cant.

Ovis simplicitatem conscientiæ significat justis, Ægyptiis fatuitatem. S. Isid. c. 11. in Exod. Per ovem innocentia designatur. Id. c. 36. in Exod.

Pullus Columbæ innocentiam signat. Goffridus Abb. ser. 7. de Purif. B. V.

Vestimentis albis induemur, id est, innocentia. S. Thom. ser. 3. D. 1. Adv.

TITULUS VI.

INTELLECTIO, SEU COGNITIO.

Aulitus. Audire sumitur etiam pro intelligere. S. Thom. in 3. Apoc.

Facies DEI, manifestatio ejus intelligenda est: non aliquod tale membrum, quale nos habemus in corpore, atque isto nomine nuncupamus. S. Aug. l. 22. Civ. DEI cap. 29. apud S. Thom. in Cat. sup. 18. Matth. Facies DEI in Scripturis Sacris non caro, sed Divina cognitio intelligitur. S. Isidor. l. 1. Sententiar cap. 5. Vultus DEI est id, per quod DEUS cognoscitur. S. Thom. in ps. 4.

Fermentum. Mulier ista, quæ fermentum accipit, & abscondit; prædicatio videtur Apostolica; vel Ecclesia de diversis gentibus congregata. Hæc tollit fermentum, intelligentiam scilicet Sacratum Scripturarum. S. Hieron. apud S. Thom. in Cat. sup. 13. Matth.

Fragmentum panis. Septem Panes, dona sunt Spiritus Sancti: fragmenta panum mystici intellectus hujus septimanæ. S. Hieron. apud S. Thom. in Cat. sup. 8. Marci.

Janua. Intelligentia janua est ad effectum. S. Thom. in 3. Apoc.

Lux. S. Catharina est lucerna lucens per cognitionem, ardens per dilectionem, eminens per intentionem, visitans per subventionem. Hugo de prato florido Ord. Prædic. ser. 2. de S. Cathr.

Oculus. Per oculos, ac palpebras, ac visum DEI, cognitionem ejus accipimus. S. Joann. Damasc. Orth. fid. l. 1. c. 14.

Penna. Volatus Sanctorum perficitur quatuor pennis, scilicet dilectionis, cognitionis, devotionis, orationis. S. Bonav. s. de SS. Sim. & Juda, apud Lobb. q. 2. de S. Brun.

Puteus Invenit autem eum (Christum in Isaac figuratum) Ecclesia (per Rebeccam significata) *ad puteum visionis*, id est, in contemplatione, & intelligentia veritatis. S. Isidor. c. 19. in Gen.

Stella. *Qui vicerit; dabo ei stellam matutinam*, id est, cognitionem bonorum omnium. Dabo illi coronam vitæ; per quam intelligitur Christus. S. Thom. s. 1. de SS. Seb. & Fabian.

Vas aureum. Per (hoc) in donaria Domini separatum, Divinitatis intelligentia accipitur. S. Isid. c. 48. in Exod.

TITULUS VI.

INTELLECTUS.

Arma spiritualia. Nota: Philosophia contulit Boetio arma non corporalia, sed spiritualia: sicut sunt virtutes intellectuales; quas enumerat Aristoteles 6. Ethic. & sunt: intellectus, &c. Sanct. Thom. in Boet. lib. 1. Cons. Phil. met. 2.

Aures, sunt intellectus, & affectus. S. Tho. in 13. Apoc.

Dominus Domus, intellectus est; qui ostendit cœnaculum grande, id est, altitudinem intelligentiarum (intellige mentem hominis.) Quod, etsi altum sit (scientia, & virtute) tamen sternitur, & planum fit humilitate. Theophylactus apud S. Thom. sup. 14. Marci.

Facies. Anima nostra duas habet facies; unam versùs DEUM, secundùm rationem; aliam versùs carnem, secundùm naturam sensitivam; quæ tantùm naturalia comprehendit. S. Thom. in ps. 10.

Fons. Sol, est Fons splendoris, ardoris fornax, & causa generationis. Fuit autem Petrus Fons splendoris, in cognitione; fornax ardoris, in amore; causa generationis, in prædicatione. Propter primum dictus est *Petrus*, id est, *cognoscens*: propter secundum *Simon*, id est, *obediens*: propter tertium *Cephas*, id est, *Caput* Ecclesiæ. S. Thom. ser. 1. in festo SS. Petri, & Pauli.

Lectus. Intellectus dicitur interior lectus: quia animam informat, tranquillat, & quietat; sicut corpus in lecto pausat. S. Bonav. diet. sal. t. 6. c. 3.

Liber. Intellectus habet duos libros, è quibus DEUM addiscat: Sacram Scripturam, & creaturas. S. Bonav. diet. sal. t 6. c. 3.

Lux. Ratio, & intellectus, dicuntur lux hominis. S. Thom. in 2. metr. l. 1. Boet. de Cons. Phil.

Mons altitudo intellectus, quem fingunt (hæretici) se habere. S. Thom. in ps. 10.

Oculus. Sicut oculus dirigit manum in opere, sic intellectus regulat affectum. S. Bonavent. diet. sal. t. 6. cap. 3. Sicut se habet oculus nycticoracis ad lumen Solis, sic intellectus noster ad manifestissima in natura. S. Thom. pr. 1. l. 1. de Cons. Phil. Per puerum. 4. Reg. 4. Fidelis anima; per Elisæum Dominus figuratur: qui sicut sigillum ceræ, sic se conjungit animæ. Oculos suos super oculos ejus ponit; quia intellectum illuminat, &c. S. Thom. de Sacr. Alt. c. 22. Castus profectò, columbinusque oculus, amor est: qui in rebus usui humano concessis nulla libidine figitur; sed id transitoriis contemplatur æternum. Iste est oculus, qui non clauditur; quia carnalitatis palpebra caret; nullo turbatur inrecto - Est oculus verè rectus, verè dexter: quem nulla deorsum vertit sinistra intentio. Oculus verè simplex, & prudens - Quia amor oculus est; & amare, videre est. - Duos nempe oculos habet anima; unum, qui intelligit; alterum, qui inquirit. (*Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*. Cant. 4.) Vulnerari ergo potest: qui, etsi sit impassibilis, compassibilis tamen est. S. Bernard. de Char. c. 4.

Pes. Pedes nostri spiritus sunt, intellectus, & affectus; quibus frequenter anima devota carpit itinera æternitatis. Vercellensis sup. Cant. apud S. Bonav. de 7. itinerib. æternit. sect. 1. distinct. 4.

Postes, sunt intellectus, & affectus. S. Tho. in 12. Apoc.

Rami animæ, memoria, intelligentia, & voluntas: rami verò corporis, sensus corporis. S. Thom. in festo S. Barthol.

Sepes animæ, lex est Divina, & metus, veraque legalium sensuum cognitio. Olympiod. c. 10. in Ecclesiasten.

Sidus. Sicut sidera nobis lucere cessant propter interpositionem nubium; sic intellectus, & ratio, quæ lucent, & illuminant hominem, in cognitione veritatis impediuntur caligine perturbationum. S. Thom. in metr. 7. l. 1. de Cons. &c.

Sol, moraliter intellectus: Luna voluntas. S. Thom. ser. in festo SS. Petri & Pauli.

Testum,